

Angrerett, effektivt forbrukervern?

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 576
Leveringsfrist: 25.11.2010

Til sammen 15 771 ord

17.11.2010

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Tema og problemstilling	1
<u>2</u>	<u>ANGRERETT</u>	<u>2</u>
<u>3</u>	<u>ANGRERETTENS HISTORIE OG UTVIKLING</u>	<u>3</u>
3.1	Angrefristloven	3
3.2	Dørsalgsdirektivet	4
3.3	Fjernsalgsdirektivet	5
3.4	Angrerettloven	6
3.5	Tidspartdirektivet	7
3.6	Tidspartloven	8
3.7	Forbrukerkredittdirektivet	8
3.8	Finansavtaleloven	9
<u>4</u>	<u>ANGRERETTENS FORMÅL OG HENSYN</u>	<u>10</u>
4.1	Innledning	10
4.2	Informasjonshensynet	11
4.3	Overraskelsesmomentet	14
4.4	”Cooling-off”-periode	15

4.5	Behov for å se og undersøke varen	16
4.6	Angrerettens formål for forbrukerkredittavtaler	17
5	<u>TJENER UTFORMINGEN AV REGLENE TIL Å IVARETA ANGRERETTENS FORMÅL?</u>	19
5.1	Innledning	19
5.2	Reglens avgrensning av anvendelsesområde	19
5.2.1	Unntak for avtaler med liten verdi	19
5.2.2	Vurdering	20
5.2.3	Forbrukerkredittdirektivets unntak for visse forbrukerkredittavtaler	20
5.2.4	Vurdering	22
5.3	Informasjonsplikt	24
5.3.1	Informasjonsplikt før avtaleinngåelse	25
5.3.2	Informasjonsplikt ved avtaleinngåelse	27
5.3.3	Krav til informasjonen	28
5.3.4	Konsekvenser for angre retten dersom informasjonsplikten ikke er oppfylt	29
5.3.5	Vurdering	30
5.4	Angrefristen	32
5.4.1	Fristens lengde	32
5.4.2	Fristens utgangspunkt	33
5.4.3	Ivaretar angrefristen angre rettens formål?	35
5.5	Gjennomføring av angre retten	38
5.5.1	Tilbakelevering av varen	38
5.5.2	Vurdering	40
5.5.3	Kompensasjon for bruk av varen?	41
5.5.4	Avskjæring av angre retten ved bruk av varen?	43
5.5.5	Foreligger det motstrid mellom fjernsalgsdirektivet og angre rettlovens regulering av bruk av varen?	46
5.5.6	Returkostnadene	46
5.5.7	Vurdering	47

<u>6</u>	<u>KRITIKK AV ANGRETTEN</u>	<u>48</u>
<u>7</u>	<u>ENDRING I FORBRUKERVERNET I EU</u>	<u>50</u>
7.1	Mot en felles europeisk avtalerett?	50
7.2	Draft Common Frame of Reference	50
7.3	Forslag til EU direktiv om forbrukerrettigheter	51
7.3.1	Bakgrunn og formål	51
7.3.2	Virkninger	52
7.3.3	Diskusjon rundt direktivforslaget	54
7.3.4	Veien videre	54
<u>8</u>	<u>AVSLUTNING</u>	<u>55</u>
<u>9</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>57</u>

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Problemstillingen i oppgaven er om angrerett utgjør et effektivt forbrukervern. I oppgaven skal jeg drøfte hvorvidt den rettslige reguleringen ivaretar formålene og hensynene med angreretten. I den videre fremstillingen vil jeg først gjøre rede for hva angreretten går ut på. Jeg skal se på angrerettens historiske utvikling og presentere de relevante lover og EU-direktiver på området. Deretter skal jeg undersøke hensynene og formålene med reglene om angrerett. Jeg skal drøfte om utformingen av reglene i lovene og direktivene tjener til å ivareta formålene og hensynene med angreretten. Jeg vil også komme inn på noen kritiske spørsmål som har blitt stilt i forhold til angreretten som en forbrukerrettighet. Til slutt vil jeg gjøre rede for EUs arbeid med endringer i forbrukervernet og hva slags virkning det kan få for angreretten.

Hovedprinsippet i norsk avtalerett er at avtaler skal holdes, ”pacta sunt servanda”. Prinsippet har fått uttrykk i Kong Christian Den Femtis Norske Lov (NL 5-1-2) fra 1687. Det er også internasjonalt anerkjent og uttrykt i UNIDROITs ”Principles of International Commercial Contracts art. 1.3”.¹ Som hovedregel er det ikke adgang til å angre etter at en avtale er inngått. Det finnes imidlertid unntak fra prinsippet om at gyldige avtaler skal holdes. Jeg skal behandle den lovfestede angreretten i oppgaven.

¹ Woxholth (2006) s. 24-25

2 Angrerett

Den lovfestede angreretten gir forbrukeren en rett til å tre tilbake fra en avtale uten å gi noen begrunnelse, også etter at kjøpesummen er betalt og varen levert. Angreretten gjelder både for kjøps- og tjenesteavtaler. I det følgende vil jeg konsentrere meg mest om kjøp. Forbrukeren er rettighetssubjektet mens en næringsdrivende er pliktsubjektet på angrerettens område. Med forbruker menes en fysisk person som ikke handler som ledd i næringsvirksomhet, jf. dør-og fjernsalgsdirektivet art. 2 og angrerettloven § 6 bokstav e. Definisjonene av forbruker i lovene og direktivene er ikke helt like, men kjernen er den samme. Med næringsdrivende menes en fysisk eller juridisk person som opptrer i næringsvirksomhet, jf. angrerettloven § 1. I avhandlingen bruker jeg kjøper synonymt med forbruker, også der avtalen ikke er et kjøp, og selger eller leverandør synonymt med en næringsdrivende.

Ved bruk av angreretten kan forbrukeren sette en strek over kjøpet, uten at vedkommende er forpliktet til å betale erstatning. Den lovbestemte angreretten er ensidig og innebærer at forbrukeren ikke er bundet fullt ut, mens den næringsdrivende er bundet så lenge angreretten består. Benyttelse av angreretten innebærer i de fleste tilfeller at avtalen anses som om den ikke er inngått.² Dersom angreretten benyttes, skal situasjonen gjenopprettes som den var før avtaleinngåelse. Det medfører at eventuelle mottatte varer skal returneres og kjøpesummen betales tilbake.

² Jørgensen (2010) s. 231

3 Angrerettens historie og utvikling

3.1 Angrefristloven

På 1960-tallet rettet media stor oppmerksomhet mot en rekke dørsalgstilfeller hvor kjøperne følte seg overrumplet og lurt av selgerne. Det dreide seg særlig om pågående selgere av leksika som oppsøkte kjøpere ubedt i deres hjem. I media ble det gitt uttrykk for at noe måtte gjøres med dette problemet.³ Flere europeiske land hadde på det tidspunktet allerede innført en angrerett for forbrukere i visse salgssituasjoner.⁴ I engelsk rett var det for eksempel ved dørsalg lovfestet en frist på tre dager, hvor kjøperen hadde rett til å ombestemme seg.

Den norske angrefristloven ble vedtatt i 1972.⁵ Lovgiver mente det forelå særlige grunner for å beskytte kjøpere i dørsalgssituasjoner. Kjøperen befant seg i slike tilfeller i en uforberedt situasjon uten mulighet for å sammenligne pris og kvalitet med konkurrerende produkter. I lovens forarbeider ble det framhevet at det opererte en rekke useriøse foretak med ”usmakelige forretningsmetoder” på dørsalgsmarkedet.⁶ Angrefristloven gav forbrukerne en vilkårsløs angrerett. En forbruker hadde på nærmere bestemte vilkår rett til å tre tilbake fra en bindende kjøps- eller tjenesteavtale med en næringsdrivende, jf. § 3 første ledd og § 2 første og annet ledd. Forutsetningen var at avtaleinngåelsen var skjedd utenfor selgerens faste utsalgssted, jf. § 1 første ledd. Forbrukeren hadde i slike tilfeller rett til å gå fra avtalen innen ti dager fra avtaleinngåelsen, jf. § 3.

Angrefristloven har blitt endret to ganger. I 1983 ble loven utvidet til å omfatte postordresalg og telefonsalg etter selgers initiativ. Ved lovendringen ble angrefristens utgangspunkt endret fra avtaleinngåelse til tidspunktet kjøperen mottok varen og

³ Sinding (1995) s. 15

⁴ Schulze (2009) s. 143

⁵ Lov nr. 11/1972 om angrefrist ved visse avtaler om forbrukerkjøp m.m.

⁶ Ot.prp.nr.14 (1971-1972)

angrefristformularet.⁷ I 1992 ble loven endret for å gjennomføre EU-direktivet om dørsalg da Norges tilslutning til EØS-avtalen medførte at angrefristloven måtte tilpasses direktivet.⁸ Angrefristloven ble harmonisert med direktivet ved at angrefristens utgangspunkt ble endret og virkeområdet ble utvidet til også å omfatte tjenester, med enkelte unntak. Det ble gjort endringer i lovens definisjoner, og bestemmelser om gjennomføring av angreretten.⁹ Ved gjennomføringen av dørsalgdirektivet i norsk rett ble det innført bestemmelser i angrefristloven som gav forbrukerne bedre rettigheter enn det som fulgte av direktivet.¹⁰ Angrefristloven ble i 2001 avløst av angrerettloven (angrl.) som jeg vil komme nærmere inn på senere i oppgaven.¹¹

3.2 Dørsalgdirektivet

Dørsalgdirektivet ble vedtatt i EU i 1985.¹² Direktivet innførte for første gang i EU-lovgivningen en lovfestet angrerett for forbrukere. Det følger av dørsalgdirektivet art. 1 at en forbruker har angrerett ved avtaler om kjøp av varer eller tjenester fra en næringsdrivende, når avtalen er inngått på et annet sted enn den næringsdrivendes faste forretningssted. Eksempler på slike tilfeller er at den næringsdrivende oppsøker forbrukerens hjem eller arbeidssted, og besøket ikke finner sted på forbrukerens uttrykkelige anmodning. Dørsalgdirektivet art. 5 regulerer forbrukerens rett til å gå fra avtalen innen sju dager fra han mottok skriftlig informasjon om angreretten etter art. 4.

Dørsalgdirektivet er et minimumsdirektiv, som innebærer at det i nasjonal lovgivning kan vedtas regler som gir forbrukere bedre rettigheter enn det som følger av direktivet, jf. art. 8.

⁷ Sinding (1995) s. 17

⁸ Direktiv 85/577/EØF

⁹ Ot.prp.nr.80 (1991-1992) s. 2

¹⁰ Sinding (1995) s. 21

¹¹ Lov nr. 105/2000 om opplysningsplikt og angrerett m.v. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted.

¹² Direktiv 85/577/EØF

De nordiske landene har jevnt over en høyere grad av forbrukerbeskyttelse enn det som følger av reguleringen i direktivet.¹³ Dørsalgdirektivet er et av flere direktiver som er under behandling i en gjennomgang av forbrukerlovgivningen i EU. Jeg kommer nærmere inn på dette senere i oppgaven.

3.3 Fjernsalgsdirektivet

Fjernsalgsdirektivet ble vedtatt i EU i 1997.¹⁴ Direktivet innførte en angrerett ved avtaler hvor kjøper og selger ikke er fysisk tilstede samtidig, men benytter ulike kommunikasjonsmidler for å inngå en avtale. Ifølge fjernsalgsdirektivet art. 2 nr. 1 er fjernsalgsavtaler definert som ”enhver avtale om varer eller tjenester inngått mellom en leverandør og en forbruker innen rammen av et system for fjernsalg eller fjerntjenesteyting tilrettelagt av leverandøren, som for denne avtalens del bruker utelukkende en eller flere fjernkommunikasjonsmetoder inntil og inklusive det øyeblikk da avtalen inngås”. Eksempler på fjernkommunikasjonsmetoder er internett, telefon, telefaks og lignende. Artikkel 6 i direktivet regulerer forbrukerens rett til å gå fra avtalen uten å måtte betale vederlag eller oppgi grunn, innen utløpet av en frist på minst sju dager.

Målet med direktivet er å tilnærme medlemsstatenes lovgivning på fjernsalgsområdet, jf. art. 1. Det er ønskelig at forbrukere skal ha tilgang til varer og tjenester i andre medlemsstater, og mulighet for å foreta bestillinger hjemmefra.¹⁵ Fjernsalgsdirektivet er i likhet med dørsalgdirektivet et minimumsdirektiv. Det følger av art. 14 at medlemsstatene, innenfor direktivets anvendelsesområde, kan vedta eller beholde strengere regler for å sikre en høyere forbrukerbeskyttelse. Fjernsalgsdirektivet er sammen med blant annet dørsalgdirektivet, under behandling i en gjennomgang av forbrukerlovgivningen i EU.

¹³ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 8

¹⁴ Direktiv 97/7/EF

¹⁵ Direktiv 97/7/EF, fortalens punkt 2- 9

Direktiv 2002/65/EF utvider fjernsalgsområdet til også å gjelde fjernsalg av finansielle tjenester. For å oppnå best mulig forbrukerbeskyttelse er det ifølge direktivets fortale viktig at det innføres en angrerett for fjernsalg av finansielle tjenester, og at forbrukere informeres tilstrekkelig om direktivets bestemmelser.¹⁶

3.4 Angrerettloven

Angrerettloven som trådte i kraft i 2001,¹⁷ avløste angrefristloven. Loven har sin bakgrunn i EUs dør- og fjernsalgsdirektiv. Fjernsalgsdirektivet måtte på grunn av Norges tilslutning til EØS-avtalen gjennomføres i norsk lovgivning, og det medførte endringer i gjeldende rett.¹⁸ Forbrukerens rettigheter er styrket i angrerettloven i forhold til den gamle loven. Angrefristen er utvidet til fjorten dager, og flere avtaletyper er omfattet av anvendelsesområdet i den nye loven. Forbrukerens angrerett er nærmere regulert i angrl. kapittel 4, 5 og 5 A.

Angrerettlovens anvendelsesområde er regulert i angrl. § 1. Det er kun forbrukerkontrakter som er omfattet av loven. Angrerettloven regulerer kjøp- og tjenesteavtale inngått ved fjernsalg eller salg utenfor selgerens faste utsalgssted, når selgeren eller tjenesteyteren opptrer i næringsvirksomhet. Salgsformene er nærmere definert i angrl. § 6 bokstav a til d. Avtaler som inngås utenfor selgerens faste utsalgssted, omfatter dørsalg, messesalg, ”homeparties”, salgsutflukter, gate- og torgsalg. Fjernsalg omfatter blant annet salg på internett, telefonsalg, kjøp via postordre, og andre tilfeller hvor kjøper og selger ikke har fysisk kontakt. Avgrensingen er absolutt, og analogisk anvendelse av loven på andre type avtaler er utelukket.¹⁹ Etter gjennomføringen av EU-direktivet om fjernsalg av finansielle tjenester, omfatter angrerettloven også fjernsalg av slike tjenester, jf. angrl. kapittel 5 A.

¹⁶ Direktiv 2002/65/EF, fortalens punkt 23

¹⁷ Lov nr. 105/2000 om opplysningsplikt og angrerett m.v. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted.

¹⁸ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 9

¹⁹ Martinussen (2010) s. 61

I angrl. § 2 bokstavene a-h oppstilles det unntak fra angreretten. Loven gjelder ikke for salg fra automater og automatiserte forretningslokaler. Auksjonssalg er i utgangspunktet unntatt, men loven gjelder likevel når det er lagt opp til budgivning ved fjernkommunikasjon, og auksjonen gjelder annet enn brukte og særskilt tilvirkede varer. Loven gjelder for avtaler om utleie av fast eiendom, men ikke ved salg eller oppføring av bolig. Tilfeller som dreier seg om salg utenfor fast utsalgssted, men som er kommet i stand ved at forbrukeren uttrykkelig har bedt selgeren om å oppsøke seg, er også unntatt fra loven. I tillegg gjelder det noen unntak fra angreretten for hver avtaletype.

3.5 Tidspartdirektivet

I 2008 ble tidspartdirektivet (timeshare) vedtatt i EU.²⁰ Direktivet avløste det opprinnelige tidspartdirektivet fra 1994.²¹ Ordningen med tidspart er en måte å organisere eierskap og bruksrett til eiendom.²² Ifølge 2008-direktivet art. 2 nr. 1 bokstav a er en tidspartavtale en avtale på mer enn ett års varighet, som gir en forbruker bruksrett til en eiendom i mer enn en bruksperiode mot å betale vederlag. Begge direktivene regulerer forbrukeres rett til å angre på tidspartavtaler.

Det fremgår av fortalet til 2008-direktivet at bakgrunnen for de nye bestemmelsene er å tette flere hull i lovgivningen. Deltidsbruksrett har utviklet seg, og nye ferieprodukter har dukket opp på markedet. Spørsmål som var omfattet av det gamle direktivet, skal ajourføres og klargjøres for å unngå at det utvikles produkter som har til formål å omgå tidspartdirektivet.²³ Det nye tidspartdirektivet skal, i motsetning til 94-direktivet, totalharmonisere de nasjonale reglene. Det vil si at det ikke er mulig å videreføre eller vedta bestemmelser som avviker fra direktivet.

²⁰ Direktiv 2008/122/EF

²¹ Direktiv 94/47/EF

²² Ot.prp.nr.43. (1996-1997) s. 6

²³ Direktiv 2008/122/EF, fortalets punkt 1

Det følger av art. 1 i det nye direktivet at et av formålene med reguleringen er å oppnå et høyt nivå av forbrukervern på tidspartområdet. Angrefristen i 2008-direktivet er utvidet til fjorten dager sammenlignet med ti dager i 94-direktivet. Andre endringer består av at virkeområdet er utvidet, og omfatter også tidspartavtaler for mindre enn tre år, langtidsferieprodukter, videresalg og bytte. Det er også innført oppdaterte og mer omfattende informasjonskrav for å sikre at forbrukeren treffer et informert valg.²⁴

3.6 Tidspartloven

Den gjeldende tidspartloven i Norge gjennomfører EU-direktivet om tidsparter fra 1994.²⁵ Tidspartdirektivet fra 2008 er enda ikke gjennomført i norsk lovgivning. Fristen for gjennomføring av direktivet i nasjonal rett er 23. februar 2011. Tidspartloven inneholder hovedsaklig bestemmelser som følger av EU-direktivet fra 1994, men den norske loven utvider forbrukerbeskyttelsen på en del punkter i forhold til direktivet.²⁶ Dette gjelder blant annet selgers opplysningsplikt og definisjonen av hvilke avtaler som er omfattet av loven.²⁷ Det nye direktivet krever en del endringer i tidspartloven, og medfører en styrking av forbrukernes rettigheter sammenlignet med gjeldende norsk rett. Angrefristen og angrerettens lengstefrist må utvides ved gjennomføringen av 2008-direktivet i norsk lovgivning.

3.7 Forbrukerkredittdirektivet

I 2008 ble det vedtatt et nytt EU-direktiv om forbrukerkreditt som avløste det tidligere EU-direktivet fra 1987.²⁸ Det nye forbrukerkredittdirektivet art. 14 regulerer forbrukerens rett

²⁴ Prop.38 S (2009) s. 3

²⁵ Lov nr. 37/1997 om salg av tidsparter i fritidsbolig.

²⁶ Ot.prp.nr.43. (1996-1997) s. 6

²⁷ Walmann (1998) note (*)

²⁸ Direktiv 2008/48/EF, direktiv 87/102/EØF

til å angre på kredittavtaler. Direktivet fra 1987 inneholdt ingen bestemmelser om angrerett for forbrukere. Bakgrunnen for innføringen av angreretten er likheten mellom kredittavtaler og andre områder hvor forbrukeren har en lovfestet angrerett, som etter direktivet om fjernsalg av finansielle tjenester.²⁹ Hovedforskjellen mellom angrerett etter disse direktivene er at forbrukerkredittdirektivet gjelder generelt for kredittavtaler, mens det andre gjelder kun avtaler om finansielle tjenester som er inngått ved fjernsalg.³⁰ Det følger av forbrukerkredittdirektivet art. 14 nr. 5 at bestemmelsen om angrerett i art. 14 går foran direktivet om fjernsalg av finansielle tjenester.

Det er kun avtaler som faller innenfor anvendelsesområdet, som nyter godt av angreretten som følger av forbrukerkredittdirektivet. Direktivet regulerer ikke hele forbrukerkredittområdet. Kredittavtaler med beløp under 200 euro eller over 75 000 euro faller blant annet utenfor direktivet.³¹ Forbrukerkredittdirektivet fra 2008 er et totalharmoniseringsdirektiv, og innebærer at EU-landene ikke kan beholde eller innføre bestemmelser som fraviker fra reglene i direktivet, jf. art. 22 nr. 1. Dette gjelder både for regler som er strengere eller lempeligere enn det som følger av direktivet. Målet med totalharmoniseringsdirektivet er å oppnå felles regler innen EU på området for forbrukerkreditt, jf. art. 1.

3.8 Finansavtaleloven

Kredittavtaler var i norsk lovgivning tidligere regulert i to forskjellige lover, finansavtaleloven og kredittkjøpsloven.³² Det nye forbrukerkredittdirektivet medførte endringer i gjeldende rett. Finansavtaleloven ble endret i 2010 for å gjennomføre direktivet,

²⁹ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 34

³⁰ Prop.65 L (2009-2010) s. 120

³¹ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 10

³² Lov nr. 46/1999 om finansavtaler og finansoppdrag og Lov nr. 82/1985 om kredittkjøp m.m.

og kredittkjøpsloven ble opphevet.³³ Finansavtaleloven § 51 b regulerer etter lovendringen forbrukerens rett til å angre på en kredittavtale. En slik angrerett har ikke tidligere vært regulert i norsk rett, verken i finansavtaleloven eller kredittkjøpsloven.³⁴ Som nevnt, regulerer angrerettloven allerede angrerett ved fjernsalg av finansielle tjenester.

Ettersom det nye forbrukerkredittdirektivet er et totalharmoniseringsdirektiv, er bestemmelsene om angrerett i finansavtaleloven tilnærmet like direktivets reguleringer. Innføringen av angrerett for kredittavtaler kan virke litt unødvendig. Forbrukeren har i utgangspunktet allerede en ”angrerett” ved at han når som helst kan velge å innfri kreditten helt eller delvis, jf. finansavtaleloven § 53. Det nye forbrukerkredittdirektivet art. 16 regulerer forbrukernes rett til førtidig tilbakebetaling. Reglene om angrerett gir imidlertid forbrukerne bedre rettigheter enn reglene om førtidig tilbakebetaling. Ved bruk av retten til førtidig tilbakebetaling må forbrukeren betale en viss kompensasjon, det trenger han i utgangspunktet ikke ved benyttelse av angreretten. I oppgaven vil jeg ikke gå nærmere inn på reglene om førtidig tilbakebetaling.

4 Angrerettens formål og hensyn

4.1 Innledning

Formålet med en rettslig regulering er den virkning som det ønskes å oppnå.³⁵ En regulering kan gjerne ha flere formål. Bakgrunnen for reglene om angrerett er at forbrukeren står i en svakere stilling ved visse måter å inngå avtale på, sammenlignet med tradisjonelle former for avtaleinngåelse. Lovgiverne har ment at forbrukere har et ekstra

³³ Lovvedtak 47 (2009-2010)

³⁴ Prop.65 L (2009-2010) s. 119

³⁵ Gisle (2005) s. 96

behov for beskyttelse ved noen spesielle salgsformer.³⁶ Formålet med reglene om angrerett er hovedsaklig å styrke forbrukervernet i disse tilfellene. Angreretten skal beskytte forbrukeren, som den ”svake part”. Den lovfestede angreretten er et virkemiddel som skal sikre at avtaleinngåelsen er informert, gjennomtenkt og rettferdig.³⁷

I teorien har det særlig blitt fremhevet to kategorier hvor angrerett kan være et hensiktsmessig virkemiddel.³⁸ Den første kategorien er situasjoner hvor det foreligger ”psychological deficits”. Dette er tilfeller hvor forbrukeren blir konfrontert med aggressive salgsmetoder og ikke får tenkt ordentlig over valget sitt. Den andre kategorien er situasjoner hvor det foreligger ”informational deficits”. Dette er situasjoner hvor forbrukeren ikke har tilstrekkelig informasjon til å foreta et gjennomtenkt valg. Det kan være på grunn av kompleksiteten av avtalen eller måten avtalen er inngått på.

Grunntanken bak angreretten var å plassere forbrukerne i omtrent samme stilling som om de hadde kjøpt varen eller tjenesten ved vanlig butikksalg.³⁹ Som jeg kommer nærmere inn på i oppgaven, går den rettslige reguleringen videre enn dette. I det følgende vil jeg gjøre rede for de viktigste hensynene og formålene med angreretten. Formålene og hensynene, og deres vekt, varierer for de ulike avtaletypene.

4.2 Informasjonshensynet

Informasjon er ikke bare et hensyn bak angreretten, det er også et eget virkemiddel for å styrke forbrukervernet. Informasjonsplikten er den tradisjonelle måten å beskytte forbrukere på, og er det mest utbredte beskyttelsesvirkemiddelet i lovgivningen.⁴⁰ I de

³⁶ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 15-16

³⁷ Schulze (2009) s. 147

³⁸ Schulze (2009) s. 147

³⁹ EUROPA- Consumer Affairs- Rights (2010)

⁴⁰ Jørgensen (2010) s. 187

nevnte lover og direktiver er både informasjonsplikten og angreretten virkemidler som skal gi forbrukere beskyttelse ved de særlige salgsformene.

Informasjonshensynet fremheves i motivene til lovene og direktivene. Det følger av fortalet til dørsalgdirektivet at det bør treffes egnede tiltak for å sikre at forbrukeren blir informert skriftlig om angreretten. I forarbeidene til angrerettloven fremgår det at ”formålet med loven er å sikre at forbrukeren får relevant og nødvendig *informasjon* ved enkelte særlige salgssituasjoner”.⁴¹ Etter fjernsalgsdirektivets fortale må ikke bruk av fjernkommunikasjon medføre noen begrensning av informasjon til forbrukeren. Det må derfor fastsettes bestemmelser om hva slags informasjon det skal være obligatorisk å gi forbrukeren, uansett hvilket kommunikasjonsmiddel som blir brukt.⁴² Ifølge forbrukerkredittdirektivets fortale skal forbrukeren motta tilstrekkelige opplysninger for å være i stand til å treffe en beslutning om å inngå en kredittavtale på et kvalifisert grunnlag.⁴³

Manglende eller lite informasjon ved visse former for avtaleinngåelse er et hensyn bak innføringen av en lovfestet angrerett. Angreretten skal veie opp for at forbrukeren ikke har hatt tilstrekkelig informasjon til å foreta et gjennomtenkt valg i visse situasjoner. Kompleksiteten av avtalen kan gjøre det vanskelig for forbrukeren å forstå konsekvensene av avtalen, som for eksempel ved omfattende tidspart- og kredittavtaler. Måten avtalen er inngått på kan medføre at forbrukeren ikke har tilstrekkelig informasjon om ytelsen, som ved fjernsalgsavtaler hvor forbrukeren ikke har sett varen på forhånd.

Det er viktig at forbrukeren får informasjon om sin lovfestede angrerett. Det er ikke alle forbrukere som er kjent med sine forbrukerrettigheter på de forskjellige områdene. For at angreretten skal være en effektiv og reell rett, må forbrukeren få nødvendig informasjon

⁴¹ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 6

⁴² Direktiv 97/7/EF, fortalens punkt 11

⁴³ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 9

om sin rett til å angre ved kjøp av en vare eller tjeneste. Forbrukeren har behov for å få informasjon om når angrefristen begynner å løpe, hvor lang angrefristen er, vilkårene og fremgangsmåten for bruk angreretten, og virkningene av at angreretten benyttes.

Informasjonen må komme frem til forbrukeren i god tid før angrefristen går ut, for at han skal få tid til å sette seg inn i den mottatte informasjonen og å vurdere hvorvidt han ønsker å benytte seg av angreretten.

De fleste lovene og direktivene går lenger i forhold til informasjonshensynet enn det som gjelder angreretten. På angrerettens område dreier det seg om spesielle salgs- og tjenesteformer, og behovet for relevant og nødvendig informasjon er stort. En næringsdrivende har som regel større kunnskap om avtalen enn forbrukere. Den næringsdrivendes informasjonsplikt skal rette opp i den informasjonsasymmetri som måtte foreligge mellom partene i avtalen.⁴⁴ Lojalitetsprinsippet som følger av alminnelig avtalerett, taler for at den næringsdrivende skal gi forbrukeren den informasjon vedkommende trenger for å inngå en bestemt avtale. Behovet for informasjonen vil variere ut i fra hvilken type avtale det er tale om. Forbrukeren har behov for å få informasjon før en eventuell avtaleinngåelse for å kunne ta en veloverveid beslutning. I fjernsalgstilfeller må forbrukeren stole på selgerens markedsføring og beskrivelse av varen. I slike tilfeller er det nødvendig at forbrukeren får en mer detaljert informasjon om varen, sammenlignet med det han trenger når han kjøper varer i butikk. Ved forbrukerkreditt- og tidspartavtaler er informasjon nødvendig for at forbrukeren skal være i stand til å forstå hva vedkommende innlater seg på, før han velger å inngå avtale. Forbrukeren har også behov for å få informasjon om avtalen ved avtaleinngåelsen, og gjøres kjent med de rettigheter og plikter som følger av avtalen. Det er viktig at informasjonen blir gitt på en klar og tydelig måte som er lett for en forbruker å forstå. Gode grunner taler for at informasjonen bør gis skriftlig for at forbrukeren skal ha et ”bevis” å forholde seg til.

⁴⁴ Jørgensen (2010) s. 188

Det kan stilles spørsmål ved om informasjonen i noen grad gjør angreretten mindre viktig. Dersom forbrukeren har mottatt tilstrekkelig informasjon før avtaleinngåelsen, er det kanskje mindre grunn til at han skal ha en angrerett etter at avtalen er inngått. Jeg kommer nærmere i på denne vurderingen senere i oppgaven.

4.3 Overraskelsesmomentet

Overraskelsesmomentet forekommer ved avtaler som er inngått på et annet sted enn den næringsdrivendes faste utsalgssted. I slike tilfeller er det som regel den næringsdrivende som tar initiativ til forhandlinger som forbrukeren ikke er forberedt på.

Overraskelsesmomentet kan ofte være kombinert med aggressive og påtrengende salgsmetoder.

Særlig i dørsalgstilfeller gjør overraskelsesmomentet seg gjeldende. Forbrukeren blir oppfordret til å inngå en avtale på et sted hvor han er uforberedt på slike henvendelser.⁴⁵ Det følger av fortalen til dørsalgdirektivet at forbrukere i slike tilfeller ofte er ute av stand til å sammenligne tilbudets pris og kvalitet med andre tilbud. Forbrukeren får kanskje ikke tenkt seg godt nok om før han inngår avtalen, og ender opp med å kjøpe en vare han ikke trenger eller ikke engang visste eksisterte.⁴⁶ I disse salgstilfellene hender det ofte at selgerne er påtrengende og utsetter forbrukerne for et stort press. Det kan oppleves ubehagelig for forbrukeren at selgeren oppsøker vedkommende i hans eget hjem. Forbrukeren kan føle seg presset til å inngå en avtale han egentlig ikke ønsker, bare for å bli kvitt selgeren.

Ved messesalg og ”homeparties” forekommer ikke overraskelsesmomentet. Ved slike salgformer er det forbrukeren som oppsøker situasjonen. Angreretten for disse salgformene er begrunnet med at kjøpepresset kan være stort. Ved messesalg brukes det

⁴⁵ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 62

⁴⁶ Howells (2005) s. 361

ofte påtrengende salgsmetoder. Ved ”homeparties” kan det sosiale kjøpepresset være stort for forbrukeren, da salget ofte foregår i en annen bekjents hjem. Angreretten vil i disse tilfellene kompensere for at forbrukeren i mange tilfeller inngår en avtale uten å ha tenkt seg godt nok om på forhånd.⁴⁷

Begrunnelsen for innføringen av angreretten i tidspartsforhold er at det ofte forekommer utilstrekkelig og villedende informasjon før avtaleinngåelse. Aggressiv og pågående markedsføring og salgsmåte gir forbrukere et stort kjøpepress, og det er mange som angrer på avtaleinngåelsen i ettertid.⁴⁸

Ved fjernsalgstilfeller som telefonsalg gjør overraskelsesmomentet seg også gjeldende. I slike tilfeller kan selgeren være svært pågående, og det kan være vanskelig for forbrukeren å si nei. Det følger av fortalen til fjernsalgsdirektivet at forbrukere skal vernes mot aggressive salgsmetoder, som ved blant annet telefonsalg.⁴⁹ Det er nok likevel lettere for forbrukeren å legge på telefonrøret enn å jage selgerne bort fra døren.

4.4 ”Cooling-off”-periode

I engelsk rett blir fristen for å utøve angreretten betegnet som en ”cooling-off period”. Et av hovedformålene med den lovfestede angreretten er å gi forbrukeren en periode til å tenke seg om, med mulighet til å gå fra avtalen. ”Cooling-off”-perioden skal kompensere for tilfeller hvor forbrukere overilt inngår en avtale.

Forbrukerens behov for en ”cooling-off”-periode fremheves i motivene til de nevnte lover og direktiver. Ifølge fortalen til dørsalgsgdirektivet bør forbrukeren gis en rett til å oppheve avtalen innen en viss frist, slik at vedkommende har mulighet til å vurdere de forpliktelser som følger av avtalen. På dørsalgssonrådet er det som nevnt særlig overraskelsesmomentet

⁴⁷ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 62

⁴⁸ Ot.prp.nr.43 (1996-1997) s. 6

⁴⁹ Direktiv 97/7/EF, fortalens punkt 5

og eventuelt press fra pågående selgere som gir forbrukerne behov for en ”cooling-off”-periode. Det fremgår av forarbeidene til angrerettloven at formålet med angreretten er å gi forbrukeren en betenkningstid ved at forbrukeren gis rett til å gå fra avtalen innen en viss periode.⁵⁰ Ved innføring av angreretten ved tidspartavtaler er formålet med ”cooling-off”-perioden å gi forbrukeren mulighet til å tenke over avtalen i ro og fred.⁵¹

4.5 Behov for å se og undersøke varen

Det spesielle ved fjernsalgsavtaler er at forbrukeren som regel ikke har hatt mulighet til å se eller teste varen før avtalen inngås. Forbrukeren må bygge sin oppfatning på beskrivelsen av varen som er gitt i selgers markedsføring, i kataloger, på internettsider eller lignende. Det fremheves i fortalet til fjernsalgsdirektivet at forbrukeren ved fjernsalgsavtaler ikke har mulighet til å se varen eller forvise seg om tjenestens art før avtalen inngås, og at det derfor bør innføres en fragåelsesrett som skal gjøre det mulig for forbrukeren å undersøke varen.⁵² Angreretten gir forbrukeren anledning til å undersøke og teste om varen oppfyller den forventede kvalitet, og dersom den ikke svarer til forventningene, gå fra avtalen.⁵³ Forbrukeren får også mulighet til å sammenligne den mottatte varen med andre tilbud på markedet.

Behovet for å se og undersøke varen kan også gjøre seg gjeldende ved salg utenfor fast utsalgssted. Forbrukeren har i slike tilfeller ikke alltid hatt mulighet til å se eller teste varen før avtaleinngåelse. Selgeren har kanskje bare presentert varen for forbrukeren i en katalog eller lignende.

⁵⁰ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 6

⁵¹ Walmann (2008) note 72

⁵² Direktiv 97/7/EF, fortalets punkt 14

⁵³ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 62

4.6 Angrerettens formål for forbrukerkredittavtaler

Angreretten på forbrukerkredittområdet har et annet preg enn de andre nevnte salgsformene. De presenterte formål og hensyn synes ikke å slå til for fullt for alle forbrukerkredittavtaler. Det er ikke den spesielle salgsformen som er bakgrunnen for angrerett ved kredittavtaler. Hensyn ved dørsalg, hvor forbrukeren kan være presset til å inngå avtale, gjør seg som regel ikke gjeldende for forbrukerkredittavtaler. I fjernsalgstilfeller hadde en forbruker, som nevnt, allerede angrerett etter direktivet om fjernsalg for finansielle tjenester.

Innføringen av en lovbestemt angrerett for forbrukerkredittavtaler har flere formål. Ett formål er å ivareta forbrukerens behov for sosial beskyttelse, som den svake part i avtaleforholdet. Det fremheves i forbrukerkredittdirektivets fortale at det er viktig at markedet yter en stor nok grad av beskyttelse for at forbrukerne skal ha tillit til det.⁵⁴ Den lovfestede angreretten er et virkemiddel som skal verne forbrukeren både mot misbruk fra en næringsdrivende og ”mot seg selv”. Angreretten skal kompensere for den manglende jevnbyrdighet som foreligger i avtaleforholdet, og den sterke næringsdrivendes mulighet til å misbruke avtalefriheten overfor den svakere part.⁵⁵ Forbrukervernet går lenger ved at angreretten også skal beskytte forbrukeren mot sine egne dårlige valg om å inngå en kredittavtale han egentlig ikke burde ha inngått. Ved opptak av lån eller kreditt trenger ikke forbrukeren å betale tilbake pengene med en gang. Dette kan føre til at forbrukeren blir fristet til å inngå ugunstige kredittavtaler. Noen forbrukere får kanskje først full forståelse av innholdet i kredittavtalen, og de økonomiske konsekvensene av den, etter at avtalen er inngått. En beslutning om å inngå en kredittavtale kan få utilsiktede økonomiske og sosiale konsekvenser, og burde ikke inngås impulsivt eller overilt.⁵⁶ Angreretten vil kunne avdempe konsekvensene av slike beslutninger ved at den gir forbrukerne anledning til å ombestemme seg innen en viss frist etter avtaleinngåelse. Dette skal hindre unødig og

⁵⁴ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 8

⁵⁵ Jørgensen (2010) s. 238-242

⁵⁶ Jørgensen (2010) s. 239

uoverveide kredittopptak.⁵⁷ Av Kommisjonens siste endringsforslag til forbrukerkredittdirektivet heter det at ved innføring av angrerett får forbrukeren mulighet til etter kontraktsinngåelse å se seg om og muligvis finne et bedre tilbud.⁵⁸

Et annet formål med angreretten for forbrukerkredittavtaler er å øke konkurransen på området.⁵⁹ Angreretten er et virkemiddel for å nå målet om et indre marked.⁶⁰ De virkemidlene som er valgt i direktivet for å beskytte forbrukeren, ivaretar samtidig målet om økt konkurranse og et indre marked. Forbrukerne omfattes av beskyttelsesforanstaltninger og kan foreta såkalt ”lender shopping”, ved at de får bedre mulighet til å sammenligne vilkårene i forskjellige lånetilbud og oppnå mer fordelaktige lån.⁶¹ Forbrukerens angrerett medfører at vedkommende også etter at en kredittavtale er inngått har mulighet til å oppnå et annet og mer fordelaktig lån, slik at tidsrommet for ”lender shopping” utstrekkes.⁶²

Angreretten er som nevnt bare et av flere virkemidler for å beskytte forbrukere, og på forbrukerkredittområdet er det heller ikke det viktigste. Informasjon utgjør hovedvirkemiddelet for forbrukerbeskyttelse i forbrukerkredittdirektivet.⁶³

⁵⁷ Jørgensen (2010) s. 239

⁵⁸ KOM (2005) 483, punkt 3

⁵⁹ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 4

⁶⁰ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 42

⁶¹ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 8

⁶² Jørgensen (2010) s. 73-74

⁶³ Jørgensen (2010) s. 205

5 Tjener utformingen av reglene til å ivareta angrerettens formål?

5.1 Innledning

I den videre fremstillingen vil jeg gjøre rede for hovedtrekkene av reglene som regulerer angre retten. Det følger av både dør- og fjernsalgsdirektivets fortale at det skal treffes egnede tiltak for å verne forbrukeren, og etableres sikkerhetsmekanismer ved særskilte salgsformer. Lovgiver har tatt i bruk ulike virkemidler for å nå formålene med angre retten, og jeg vil i det følgende drøfte hvorvidt de gjeldende reglene ivaretar angre rettens formål.

5.2 Reglenes avgrensning av anvendelsesområde

5.2.1 Unntak for avtaler med liten verdi

Det følger av art. 3 nr. 1 i dørsalg direktivet at medlemsstatene kan bestemme at direktivet bare skal få anvendelse på avtaler over et visst beløp. Dette beløpet kan ikke være høyere enn 60 euro. Det fremgår av angre rettloven § 2 bokstav b at loven ikke gjelder dersom summen kjøperen skal betale er under 300 kroner, og kjøpet er foretatt utenfor fast utsalgssted. Det er totalsummen som skal legges til grunn, og inkluderer prisen på samtlige varer, i tillegg til frakt, porto og gebyrer. Loven gjelder dersom kjøperen bare avbestiller en av flere varer, og prisen for denne er lavere, forutsatt at totalsummen var 300 kroner eller mer.⁶⁴ Bakgrunnen for bestemmelsen er at det ved kjøp av varer og tjenester som gjelder mindre beløp, vil være tungvint og upraktisk om lovens krav til informasjon og angre rett skal gjelde. Dessuten er forbrukerens økonomiske risiko liten.⁶⁵ Ved fjernsalg er det etter direktivet ikke adgang til å sette noen beløpsgrense. I angrefristloven var småkjøp generelt unntatt fra angre retten. Dette medførte at en rekke useriøse firma bevisst solgte varen til pris under beløpsgrensen for å unntas fra angre retten.⁶⁶

⁶⁴ Martinussen (2010) s. 62

⁶⁵ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 36

⁶⁶ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 38

5.2.2 Vurdering

Beløpsgrensen fører til at de fleste gate- og torgsalg ikke er omfattet av angreretten, da det i slike tilfeller ofte dreier seg om småkjøp. Selv om varen ”bare” koster mindre enn 300 kroner, betyr ikke det at formålene og hensynene bak angreretten gjør seg mindre gjeldende. Det kan være snakk om like mye press fra selgere om varen koster 300 eller 3000 kroner, og for noen kan 300 kroner være mye penger. På den andre side kan det hevdes at det uforholdsmessig å ha angrerett ved kjøp med mindre verdi. Hensikten med unntaket er å unngå en rekke småkrav.

I forarbeidene til angrerettloven ble det diskutert om det også burde gjøres unntak for småkjøp ved fjernsalg.⁶⁷ Forbrukerrådet var imot dette og uttalte at særlig omsetning via postordre tiltrekker seg en del useriøse næringsdrivende, som bevisst selger varer under beløpsgrensen. Eforum.no hevdet på sin side at det burde settes en beløpsgrense også ved fjernsalg. De mente forskjellsbehandlingen fremsto som uheldig, og at hensynet til å unngå en rekke småkrav gjelder like mye for fjernsalg som for dørsalg. Imidlertid påpekte de at det ved telefonsalg ikke burde gjelde noen beløpsgrense, på grunn av den pågående salgsmåten.

5.2.3 Forbrukerkredittdirektivets unntak for visse forbrukerkredittavtaler

Med kredittavtale menes i utgangspunktet ethvert lån eller annen kreditt som ytes av en finansinstitusjon. Det er imidlertid ikke alle forbrukerkredittavtaler som er omfattet av 2008-direktivet. Artikkel 2 nr. 2 regulerer unntak fra direktivets anvendelsesområde for en rekke kredittavtaler. Unntakene gjelder blant annet for kredittavtaler med sikkerhet i fast eiendom, kredittavtaler som skal finansiere ervervelse eller bevarelse av eiendomsrett til grunnarealer eller bygninger, og kredittavtaler med et samlet beløp på under 200 euro eller

⁶⁷ Ot.prp.nr.36. (1999-2000) s. 38

over 75 000 euro. Da disse kredittavtalene ikke er omfattet av forbrukerkredittdirektivet, vil heller ikke angreretten ifølge direktivet kunne gjøres gjeldende.

Utgangspunktet er at medlemsstatene ikke kan gi bestemmelser som er bedre enn forbrukerkredittdirektivet, da det er et totalharmoniseringsdirektiv. Det følger imidlertid av direktivets fortale at så lenge det er i overensstemmelse med unionsretten kan en medlemsstat anvende direktivets bestemmelser på områder som ikke er omfattet av dets anvendelsesområde.⁶⁸ Kredittavtalene som er unntatt i art. 2, faller utenfor direktivets virkeområde og dermed også utenfor rekkevidden av fullharmoniseringen. Medlemsstatene står i utgangspunktet fritt til å regulere de unntatte kredittformene i nasjonal lovgivning, og kan bestemme at angreretten også skal gjelde for kredittavtalene som er unntatt i forbrukerkredittdirektivet.⁶⁹

I norsk rett er anvendelsesområdet og unntakene regulert på en annen måte enn i forbrukerkredittdirektivet. Enkelte av de unntatte kredittformene i direktivet faller også utenfor reguleringen i finansavtaleloven. Dette gjelder for eksempel kredittavtaler hvor kreditten gis rente- og kostnadsfritt, og kredittavtaler som er et resultat av et rettsforlik, jf. finansavtaleloven § 44 annet ledd bokstav a og c. Unntakene gjelder kredittavtaler hvor behovet for å beskytte forbrukeren er mindre, og hvor hensynet til å spare kredittgiveren for arbeid og kostnader vektlegges i større grad.⁷⁰ Andre kredittavtaler som er unntatt i direktivet, har lovgiver funnet så beskyttelsesverdige at de omfattes av reguleringen i norsk rett. Angreretten etter finansavtaleloven gjelder i motsetning til direktivet, også for kredittavtaler med et samlet beløp på under 200 euro og over 75 000 euro. Imidlertid er avtaler om fastrentekreditt hvor samlet kredittbeløp overstiger 700 000 kroner unntatt fra angreretten, jf. finansavtaleloven § 51 b fjerde ledd. Finansavtaleloven omfatter også

⁶⁸ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 10

⁶⁹ Prop.65 L (2009-2010) s. 31

⁷⁰ Prop.65 L (2009-2010) s. 31

kredittavtaler med sikkerhet i fast eiendom og kredittavtaler som finansierer erverv av fast bolig.

5.2.4 Vurdering

Ett av formålene med angreretten for forbrukerkredittavtaler er som nevnt å beskytte forbrukeren, ved å gi han mulighet til å tenke seg om etter avtaleinngåelsen, og eventuelt finne et bedre tilbud. Når visse typer kredittavtaler er unntatt fra angreretten, kan det stilles spørsmål til om det ikke foreligger behov for forbrukerbeskyttelse for disse avtalene.

Et moment som taler mot bruk av unntakene, er at det burde gjelde ensartede regler for kredittavtaler, med mindre særlige forhold tilsier unntak.

Unntaket for lån under 200 euro skal ivareta en viss proporsjonalitet i forbrukerbeskyttelsen i forhold til hensynet til avtalefrihet.⁷¹ Det kan tenkes at kredittyter ikke vil gi kreditt på et lite beløp, fordi forpliktelsene anses for byrdefulle. At det dreier seg om en mindre kreditt, kan i midlertidig innebære at forbrukeren ikke tenker seg så godt om da det bare dreier seg om et ”lite lån”. Små lån kan være like beskyttelsesverdige som større lån, selv om slike smålån normalt vil ha færre negative konsekvenser for forbrukeren.⁷²

Det kan tenkes at forbrukerne er mer opplyste og har tenkt seg bedre om før de tar opp lån på over 75 000 euro, men dette er ikke nødvendigvis tilfellet. Det foreligger en større risiko for betalingsvansker når lånebeløpet er stort, og slike kredittavtaler har som regel en betydelig innvirkning på forbrukerens økonomi. I norsk rett var lån på over 75 000 euro allerede regulert i finansavtaleloven før vedtagelse av forbrukerkredittdirektivet, og lovgiver mente det var behov for å videreføre en slik regulering.⁷³ Etter finansavtaleloven §

⁷¹ Jørgensen (2010) s. 409

⁷² Prop.65 L (2009-2010) s. 25

⁷³ Prop.65 L (2009-2010) s. 25

51 b fjerde ledd gjelder angreretten imidlertid ikke for avtaler om fastrentekreditt hvor samlet kredittbeløp overstiger 700 000 kroner. Begrunnelsen er at angrerett ved kjøp av visse finansielle tjenester byr på en del utfordringer på grunn av tjenestenes særlige karakter. I forbindelse med høringen for gjennomføringen av forbrukerkredittdirektivet i norsk rett, ble det hevdet at faren for spekulasjon og illojal adferd tilsier unntak fra angreretten for visse typer finansielle tjenester.⁷⁴ Dette gjelder særlig ved produkter det er knyttet en markedsrisiko til, hvor prisen avhenger av svingninger på finansmarkedet, for eksempel fastrentelån. Dersom prisen stiger fastholder forbrukeren avtalen, men om prisen faller benytter vedkommende angreretten. Lovgiver har derfor valgt å innføre et unntak i finansavtaleloven på dette området.

Unntaket for lån som gjelder fast eiendom er begrunnet med at kredittavtaler med pant i fast eiendom er en type kreditt av spesiell art.⁷⁵ Forbrukeren har imidlertid samme, om ikke større beskyttelsesbehov ved lån som relaterer seg til fast bolig, som ved andre lån.⁷⁶ Erverv av fast eiendom er som regel den viktigste forbrukshandlingen, og den største økonomiske disposisjonen en forbruker foretar seg. Dette taler for at den forbrukerbeskyttelse som angreretten gir, også burde omfatte slike kredittavtaler. Den ulike regulering medfører at det må spørres om hensikten med lånet for å vite om forbrukeren har angrerett eller ikke.⁷⁷ På den andre side kan forbrukeren ikke angre på selve boligkjøpet selv om han hadde kunne angre på boliglånet. Et annet moment er at det kan bli samfunnsmessig tungvint å ha angrerett for slike lån, på grunn av tinglysningen av panten i eiendommen.

I norsk rett omfatter finansavtaleloven, som nevnt også kredittavtaler med sikkerhet i fast eiendom og kredittavtaler som finansierer erverv av fast eiendom. Lovgiver mente det var

⁷⁴ Prop.65 L (2009-2010) s. 123

⁷⁵ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 14

⁷⁶ Jørgensen (2010) s. 411

⁷⁷ Jørgensen (2010) s. 270

en fordel for både kredittgivere og forbrukere at det i størst mulig grad gjaldt samme regler for kreditt uavhengig av hva kredittavtalen gjelder.⁷⁸ I angrerettloven § 22 b bokstav d gjøres det imidlertid unntak for fjernsalgsavtaler om kreditt som er sikret ved pant eller rettigheter knyttet til fast eiendom. Lovgiver la i sin vurdering til grunn at de økonomiske konsekvensene for forbrukeren blir de samme, enten forbrukeren benytter angreretten eller retten til førtidig tilbakebetaling, ettersom fastrentelån er unntatt fra angreretten. Det ble uttalt i forarbeidene at det bare bør foreligge en angrerett dersom denne tilfører forbrukeren noe ekstra sammenlignet med det som følger av gjeldende rett.⁷⁹ Det kan stilles spørsmål til hvorfor det foreligger et skille mellom finansavtaleloven og angrerettloven på dette området. Den ulike reguleringen tyder på manglende opprydding ved innføringen av det nye forbrukerkredittdirektivet. Kredittavtaler som faller inn under finansavtaleloven, skal reguleres av den og ikke av angrerettloven, selv om kredittavtalen er inngått ved fjernsalg, jf. forbrukerkredittdirektivet art. 14 nr. 5. Fjernsalgsreglene om finansielle tjenester har derfor mindre betydning etter gjennomføringen av forbrukerkredittdirektivet.

5.3 Informasjonsplikt

Alle de nevnte lover og direktiver regulerer den næringsdrivendes plikt til å gi forbrukeren nærmere bestemt informasjon i visse situasjoner. Omfanget av informasjonsplikten (også kalt opplysningsplikt) varierer i de ulike lovene og direktivene. Informasjonsplikten som følger av EU-direktivene, har blitt mer detaljert og omfattende med tiden.⁸⁰

Informasjonsplikten i lovene og direktivene omfatter som regel opplysninger gitt både før og ved avtaleinngåelsen. Angrefristen forlenges i lovene og direktivene ved at forbrukeren ikke har mottatt de lovbestemte opplysningene.

⁷⁸ Prop.65 L (2009-2010) s. 34

⁷⁹ Ot.prp.nr.36 (2004-2005) s. 49

⁸⁰ Howells (2009) s. 213- 214

5.3.1 Informasjonsplikt før avtaleinngåelse

I angrefristloven ble det ikke stilt krav til informasjon før avtaleinngåelsen. Etter § 4 var det eneste kravet at det etter avtaleinngåelsen skulle gis informasjon om angreretten i form av fastsatte angrefristformularer. Dørsalgsdirektivet regulerer ingen generell informasjonsplikt for selgeren før avtaleinngåelse.

I fjernsalgsdirektivet art. 4 nr. 1 er det listet opp flere punkter med informasjon som forbrukeren skal motta i god tid før inngåelse av en fjernsalgsavtale. Forbrukeren skal blant annet motta informasjon om de viktigste egenskapene ved varen eller tjenesten, totalprisen inklusive alle avgifter og leveringskostnader, og rett til å gå fra avtalen. Det følger en omfattende informasjonsplikt for leverandøren etter direktivet om fjernsalg av finansielle tjenester art. 3 og 4.

Opplysningsplikten er regulert i angrerettloven kapittel 2 og 3. Angrerettloven § 7 lister opp alle opplysningene forbrukeren skal motta før avtaleinngåelse ved kjøp av varer eller tjenester. Forbrukeren skal som etter fjernsalgsdirektivet, blant annet motta informasjon om varen eller tjenestens viktigste egenskap, de totale kostnadene forbrukeren skal betale, om forbrukeren har rett til å gå fra avtalen og alle vesentlige avtalevilkår. Angrerettloven § 7 a regulerer opplysningsplikten ved fjernsalg av finansielle tjenester. Forbrukeren skal innen rimelig tid før han blir bundet av avtalen, motta opplysninger om blant annet den finansielle tjenestens viktigste egenskaper, eventuelle risikoer knyttet til tjenesten, den samlede prisen han skal betale og hvordan angreretten kan benyttes.

Tidspartloven kapittel 2 regulerer selgers opplysningsplikt. I § 6 er det listet opp flere punkter med opplysninger som forbrukeren skal motta, blant annet om angreretten og vilkår for benyttelse av den, jf. bokstav j. Bestemmelsen medfører at alle som inngår tidspartavtaler, skal ha mottatt disse opplysningene før avtalen inngås.⁸¹ Det følger av tidspartdirektivet fra 2008 art. 4 nr. 1 bokstav a-c at forbrukerens skal motta informasjon

⁸¹ Ot.prp.nr.43 (1996-1997) s. 46

som følger av et standardskjema for den aktuelle avtaletypen, i god tid før vedkommende er forpliktet av avtalen. Ifølge art. 5 nr. 4 skal den næringsdrivende før avtaleinngåelsen lede forbrukerens oppmerksomhet på angreretten og angrefristen som følger av art. 6.

Etter forbrukerkredittdirektivet fra 2008 art. 5 og 6 foreligger det en omfattende informasjonsplikt for kredittyster før avtaleinngåelse. Informasjonen skal gis i god tid før forbrukeren blir bundet av avtalen, jf. art. 5 nr. 1 og art. 6 nr. 1. Finansavtaleloven § 46 a regulerer den omfattende opplysningsplikten forut for inngåelse av en kredittavtale. Forbrukeren skal blant annet motta informasjon om hvorvidt han har angrerett, i god tid før han blir bundet av avtalen, jf. § 46 a nr. 1 bokstav r. Ifølge finansavtaleloven § 46 c skal kredittgiveren før avtaleinngåelse gi ”fyllestgjørende forklaring” for at forbrukeren skal være i stand til å vurdere om han vil inngå kredittavtalen eller ikke.

Det følger av flere av bestemmelsene at informasjonen skal gis i god tid før avtalen inngås eller forbrukeren blir bundet av avtalen. Hva som ligger i god tid, er ikke nærmere utdypet i bestemmelsene. I forarbeidene til endringene i finansavtaleloven fremgår det at ordlyden i art. 5 og 6 i forbrukerkredittdirektivet tilsier at det må gå ”noe god tid” fra forbrukeren mottar opplysningen, til avtale blir inngått.⁸² Ordlyden kan tale for at det ikke er mulig å inngå en kredittavtale på stedet. Formålet med opplysningsplikten ved kredittavtaler er ifølge forbrukerkredittdirektivet at forbrukeren skal settes i stand til å treffe en beslutning på kvalifisert grunnlag, og at han derfor bør motta tilstrekkelige opplysninger som han kan ta med seg og overveie.⁸³ På bakgrunn av dette formålet følger det videre av forarbeidene at det avgjørende er om opplysningene er gitt på et slikt tidspunkt at forbrukeren er i stand til å foreta en gjennomtenkt beslutning. Partene er altså ikke avskåret fra å inngå kredittavtale selv om det er gått relativt kort tid fra forbrukeren mottok opplysningene, dersom det antas at forbrukeren har truffet beslutningen sin på et kvalifisert grunnlag.⁸⁴

⁸² Prop.nr.65 L (2009-2010) s. 72

⁸³ Direktiv 2008/48/EF, fortalens punkt 19

⁸⁴ Prop.nr.65 L (2009-2010) s. 72

5.3.2 Informasjonsplikt ved avtaleinngåelse

Dørsalgsdirektivet art. 4 regulerer den næringsdrivendes plikt til å gi forbrukerne skriftlig informasjon om deres rett til å oppheve avtalen etter art. 5. Det skal også oppgis navn og adresse på en person angreretten kan gjøres gjeldende overfor. Informasjonen skal gis på det tidspunkt avtalen inngås, jf. art. 4 annet ledd bokstav a. Det følger av fjernsalgsdirektivet art. 5 at forbrukeren skal motta en skriftlig bekreftelse av forhåndsinformasjonen i god tid før oppfyllelse av avtalen, og senest ved levering av varene. Forbrukeren skal alltid motta skriftlig informasjon om vilkårene og fremgangsmåten for å utøve angreretten, samt den fysiske adressen hvor forbrukeren kan inngi klagen.

Angrerettloven kapittel 3 regulerer opplysningsplikten ved avtaleinngåelse. Forbrukeren skal motta skriftlig informasjon på et varig medium som vedkommende råder over, jf. angrl. § 9, 9 a og 9 c. Opplysningsplikten omfatter de fleste forhåndsopplysningene som følger av § 7, i tillegg til informasjon om vilkår, fremgangsmåte og virkningen av å benytte angreretten.

Det nye tidspartdirektivet art. 5 regulerer informasjonsplikten ved avtaleinngåelse. Opplysningene som forbrukeren har mottatt før avtaleinngåelsen etter art. 4 skal utgjøre en del av avtalen. Avtalen skal også omfatte et separat standardangrerettsskjema, for å lette utøvelsen av angreretten for forbrukeren. Det følger av tidspartloven § 10, jf § 6 at det ved avtaleinngåelse skal gis skriftlig informasjon om de opplysninger som forbrukeren har mottatt før avtaleinngåelse, som angrerettens vilkår, fremgangsmåte og virkninger av å benytte den.

Informasjonsplikten ved avtaleinngåelse er regulert i forbrukerkredittdirektivet art. 10. Etter avtaleinngåelse skal forbrukeren få et skriftlig eksemplar av kredittavtalen på papir eller annet varig medium, jf. art. 10 nr. 1. I kredittavtalen skal det blant annet opplyses om en eventuell angrerett, angrefristen, vilkårene og betingelsene for benyttelse av den, og

forbrukerens forpliktelse til å tilbakebetale benyttet kreditt med renter, jf. art. 10 nr. 2 bokstav p. Det tilsvarende er gjennomført i finansavtaleloven § 48.

5.3.3 Krav til informasjonen

Flere av lovene og direktivene stiller krav til informasjonen. Ifølge fjernsalgsdirektivet art. 4 nr. 2 skal informasjonen gis på en klar og forståelig måte. Det samme følger av angrerettloven § 7 tredje ledd og. Det fremgår av forbrukerkredittdirektivet at informasjonen skal være angitt klart og konsist i kredittavtalen, jf. art. 10 nr. 2, 4 og 5. Ifølge finansavtaleloven § 15 tredje ledd skal informasjonen gis på en klar og forståelig måte, på norsk eller et annet språk partene avtaler. Etter tidspartdirektivet art. 4 nr. 1 skal forbrukeren motta presis og tilstrekkelig informasjon på en klar og forståelig måte. Det følger av tidspartloven § 6 annet ledd at informasjonen skal være kortfattet og nøyaktig, og bli gitt på en klar og tydelig måte.

Som nevnt i tidligere avsnitt, stiller lovene og direktivene krav til at informasjonen som forbrukerne mottar, skal være skriftlig. I tilfeller hvor forbrukeren har angrerett etter angrerettloven, skal vedkommende motta informasjonen i et lesbart angreskjema, som er lagret på papir eller annet varig medium som forbrukeren råder over.⁸⁵ For forbrukerkredittavtaler hvor det foreligger angrerett etter finansavtaleloven, skal forbrukeren motta informasjonen gjennom formularet ”standardiserte europeiske opplysninger om forbrukerkreditt”.⁸⁶ Det nye tidspartdirektivet stiller krav til at forbrukeren skal motta informasjonen i et standard skjema, og et separat standardangrerettsskjema, jf. art. 4 nr. 1 bokstav a-c og art. 5 nr. 4.

⁸⁵ F27.02.2001 nr. 221. Forskrift om angreskjema.

⁸⁶ For-2010-05-07 nr. 645. Forskrift om kredittavtaler mv.

5.3.4 Konsekvenser for angreretten dersom informasjonsplikten ikke er oppfylt

Dersom forbrukeren ikke har mottatt informasjonen han har krav på, er konsekvensen at angrefristen forlenges. Utgangspunktet i de behandlede lover og direktiver er at angrefristen ikke begynner å løpe før forbrukeren har mottatt informasjonen han har krav på. Dette medfører at dersom selger ikke har oppfylt opplysningsplikten, kan angreretten gjøres gjeldende i lang tid etter avtaleinngåelse. Flere av lovene og direktivene setter imidlertid en grense for hvor lang angrefristen kan være. Jeg kommer nærmere inn på disse bestemmelsene under behandlingen av angrefristen.

Ut over forlengelse av angrefristen er det vanskelig å finne andre konkrete konsekvenser for brudd på informasjonsplikten i EU-direktivene. Det fremgår av dørsalgdirektivet art. 4 tredje ledd at medlemsstatene i nasjonal lovgivning skal fastsette egnede tiltak for vern av forbrukere når informasjonsplikten etter direktivet ikke er oppfylt. I en prejudisiell avgjørelse fra EU-domstolen ble det slått fast at en nasjonal rett kan erklære en avtale som er omfattet av direktivets virkeområde for ugyldig, dersom forbrukeren ikke har blitt opplyst om angreretten. Dette gjelder selv om forbrukeren ikke har påberopt seg at avtalen er ugyldig.⁸⁷

Angrerettloven regulerer ikke noen nærmere konsekvenser for brudd på informasjonsplikten ut over forlengelse av angrefristen. Det følger av tidspartdirektivet fra 2008 art. 6 nr. 3 annet ledd at medlemsstatene skal sørge for passende sanksjoner dersom den næringsdrivende ikke har oppfylt opplysningskravene etter direktivet. Det fremgår ikke hva slags konsekvenser det kan bli tale om. Etter gjeldende tidspartlov følger det ingen andre rettslige konsekvenser enn forlengelse av angrefristen. Det fremgår imidlertid av forarbeidene til angrerettloven og tidspartloven at markedsføringslovens bestemmelser vil supplere lovene.⁸⁸ Markedsføringslovens regler om tvangsgebyr og straff kan derfor indirekte komme til anvendelse ved brudd på selgers opplysningsplikt etter angrerettloven

⁸⁷ Sag C-227/08. *Martin v. Editores SL*.

⁸⁸ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 84, Ot.prp.nr.43 (1996-1997) s. 35 og Lov nr. 47/1972.

og tidspartloven. Jeg går ikke nærmere inn på bestemmelsene i markedsføringsloven i oppgaven.

Det fremgår av forbrukerkredittdirektivet art. 23 at medlemsstatene skal fastsette regler for effektiv sanksjonering ved overtredelse av de nasjonale bestemmelsene som vedtas i henhold til direktivet. Sanksjonene skal stå i forhold til overtredelsen og virke avskrekkende. Finansavtaleloven § 91 regulerer straffesanksjoner ved overtredelse av visse bestemmelser. Det følger av § 91 første ledd at den som forsettelig unnlater å gi opplysninger som nevnt i blant annet § 46 a, om opplysningsplikt forut for inngåelse av kredittavtale, skal straffes med bøter eller under særlige skjerpene omstendigheter med fengsel inntil tre måneder. Etter andre ledd følger det at den som uaktsomt overtrer bestemmelsen skal straffes med bøter.

5.3.5 Vurdering

Bestemmelsene inneholder en plikt for den næringsdrivende til å gi forbrukeren nærmere bestemte opplysninger om angreretten. For at angreretten skal være effektiv, må forbrukeren få informasjon om angrefristen, vilkår og fremgangsmåte i god tid før angrefristen går ut. Reguleringen ivaretar dette hensynet. Ikke alle bestemmelsene er like detaljert med tanke på hva opplysningene skal inneholde.

Informasjonsplikten i lovene og direktivene går som vi har sett, lenger enn å ivareta informasjonshensynet bak angreretten. De fleste bestemmelsene gir den næringsdrivende plikt til å gi forhåndsinformasjon. Opplysningene må gis i god tid før avtalen inngås. Dette gjør det mulig for forbrukeren å sette seg inn i informasjonen og treffe en kvalifisert beslutning om å inngå en avtale eller ikke. Lovene og direktivene inneholder ulike krav til hva slags opplysninger forbrukeren skal motta.

Et spørsmål er om det er nødvendig for forbrukeren å motta omfattende forhåndsinformasjon når forbrukeren har mulighet til å gå fra avtalen etter avtaleinngåelse.

Og motsatt; om det er nødvendig med en lovfestet angrerett når forbrukeren har mottatt tilstrekkelig informasjon før avtaleinngåelse. Et av forholdene bak angreretten er som nevnt å beskytte forbrukere i salgssituasjoner hvor de har lite informasjon om ytelsen. Det er klart at forbrukeren må motta informasjon om angreretten for at den skal være reell. Den omfattende informasjonen forbrukeren mottar før avtaleinngåelse, gjør imidlertid at vedkommendes beskyttelsesbehov blir mindre. Det er likevel ikke mulig i alle salgssituasjoner å gi forbrukerne beskyttelse kun gjennom informasjon. Ved for eksempel fjernsalg, kan ikke omfattende informasjon før avtaleinngåelse veie opp for forbrukernes behov for å se og undersøke varen. Det kan også være ønskelig med forhåndsinformasjon av andre grunner. Det at forbrukere har en lovfestet angrerett, kan kanskje tale for at informasjonspliktens omgang bør reduseres noe, til å omfatte de viktigste opplysningene.

Det kan som følge av rettighetene i lovene og direktivene bli for mye informasjon for forbrukerne. For stor informasjonsmengde er verken til gunst for forbrukeren som skal forholde seg til informasjonen, eller for den næringsdrivende som skal avgi den.⁸⁹ I mange av informasjonsbestemmelsene følger det en lang liste med opplysninger som forbrukeren skal motta. I for eksempel forbrukerkredittdirektivet blir det listet opp over 20 punkter med opplysninger som kredittytteren skal gi forbrukeren. Dersom det foreligger altfor mye informasjon, kan det innebære at forbrukeren misforstår den, ikke får med seg det viktigste, eller rett og slett ikke leser den. Forbrukeren må få den informasjonen han trenger, men dersom han får for mye, kan det motvirke formålet med informasjonen. En økt informasjonsmengde fører ikke nødvendigvis til et økt forbrukervern. Gode grunner taler for å forenkle informasjonen i noen tilfeller, slik at det blir lettere for forbrukeren å sette seg inn i den.

⁸⁹ Jørgensen (2010) s. 219-220

5.4 Angrefristen

Angrefristen gir forbrukeren en ”cooling- off”-periode på et visst antall dager. Denne perioden skal gjøre det mulig for forbrukeren å se og undersøke varen. Angrefristperioden skal kompensere for overraskelsesmomentet ved at forbrukeren får tid til å tenke seg om i ro og fred, uten press fra pågående selgere. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på reguleringen av angrefristen i lovene og direktivene og drøfte om bestemmelsene om fristens lengde og utgangspunkt ivaretar angrerettens formål.

5.4.1 Fristens lengde

Angrefristens lengde varierer i lovene og direktivene. Dørsalgdirektivet art. 5 gir forbrukerne en angrefrist på minimum sju kalenderdager. Etter fjernsalgsdirektivet er forbrukerne gitt en angrerett på minimum sju virkedager, jf. art. 6 nr. 1 første ledd. Dersom selgeren ikke har oppfylt informasjonsforpliktelsene etter fjernsalgsdirektivet art. 5, forlenges fristen til maksimum tre måneder, jf. art. 6 nr. 1 tredje ledd. Ifølge fjernsalgsdirektivet om finansielle tjenester er angrefristen fjorten kalenderdager, eller tretti kalenderdager ved fjernsalg av livsforsikring og individuelle pensjonsordninger, jf. art. 6 nr. 1.

Det følger av angrerettloven § 11 første ledd første punktum at forbrukere ved dør- og fjernsalgsavtaler om kjøp av varer har en angrefrist på fjorten dager fra de har mottatt varen og de opplysninger selger plikter å gi etter angrl. kap 3. Ved fjernsalg løper fristen uansett ut senest tre måneder etter at varen er mottatt, eller etter ett år dersom selgeren ikke har gitt opplysninger om angreretten, jf. angrl. § 11 første ledd annet punktum. Ved avtaler om andre tjenester enn finansielle tjenester har forbrukeren etter angrl. § 18 første punktum en angrerett på fjorten dager. Ved fjernsalg av tjenester løper fristen senest ut tre måneder etter avtaleinngåelse, eller etter ett år dersom forbrukeren ikke har mottatt opplysninger om angreretten, jf. andre punktum. Ifølge angrl. § 22 a første ledd har forbrukeren rett til å gå fra avtalen innen fjorten dager ved fjernsalgsavtaler om finansielle tjenester. Dersom avtalen gjelder livsforsikring eller individuelle pensjonsavtaler, er angrefristen tretti dager.

Ved kjøp av finansielle tjenester utenfor selgerens faste utsalgssted er angrefristen fjorten dager jf. angrl. § 22 e.

Det følger av tidspartloven § 14 at forbrukeren har en angrefrist på ti dager. Dersom avtalen ikke inneholder alle opplysninger som følger av loven, har forbrukeren rett til å gå fra avtalen i inntil tre måneder og ti dager etter at avtalen ble undertegnet, jf. § 14 andre ledd. Det nye tidspartdirektivet fra 2008 gir forbrukerne en angre rett på fjorten kalenderdager, jf art. 6 nr. 1. Ifølge art. 6 nr. 3 bokstav a og b forlenges fristen til maksimum ett år og fjorten dager dersom forbrukeren ikke har mottatt angreskjema etter art. 5 nr. 4, eller til tre måneder og fjorten dager dersom forbrukeren ikke har mottatt de påkrevde opplysninger etter art. 4 nr. 1. Det følger av forbrukerkredittdirektivet art. 14 nr. 1 at forbrukeren har en angrefrist på fjorten kalenderdager. Det samme er regulert i finansavtaleloven § 51 b.

5.4.2 Fristens utgangspunkt

Angrefristens utgangspunkt varierer på angre rettens område. Innen lovene og direktivene varierer også utgangspunktet ut ifra om det dreier seg om en vare eller en tjeneste.

Det følger av dørsalgdirektivet art. 5 nr. 1 at angrefristen begynner å løpe fra det tidspunkt forbrukeren har mottatt den informasjon han har krav på etter art. 4. Ifølge fjernsalgsdirektivet art. 6 nr. 1 løper fristen for varer, fra den dag forbrukeren mottar dem, dersom selgerens informasjonsplikt etter art. 5 er oppfylt. For tjenester løper angrefristen fra den dag avtalen inngås, eller fra den dag forpliktelsene etter art. 5 er oppfylt dersom dette tidspunkt er senere, forutsatt at fristen ikke overstiger tre måneder.

Det fremgår av angre rettloven § 11 første ledd første punktum at angrefristen ved kjøp av varer ved dør- og fjernsalg, løper fra den dag forbrukeren mottar hele varen og de opplysninger som selger plikter å gi ham etter kap. 3. Ved avtaler om andre tjenester enn finansielle tjenester begynner angrefristen å løpe når forbrukeren har mottatt opplysningene

som følger av kap. 3, jf. § 18. Ved fjernsalgsavtaler av finansielle tjenester løper angrefristen fra den dag avtalen er inngått, forutsatt at informasjonen som kreves etter § 9 a første ledd er mottatt av forbrukeren, jf. angrl. § 22 a annet ledd. Ved avtaler om finansielle tjenester utenfor selgerens faste utsalgssted løper angrefristen fra opplysningene etter § 9 c, er mottatt, jf. angrl. § 22 e.

Etter tidspartloven § 14 løper angrefristen fra det tidspunkt begge parter har undertegnet avtalen. Ifølge tidspartdirektivet fra 2008 art. 6 nr. 2 løper angrefristen fra den dag avtale er inngått, eller fra den dag forbrukeren mottar avtalen, dersom dette tidspunktet er senere. Det følger av forbrukerkredittdirektivet art. 14 nr.1 at angrefristen løper fra den dag kredittavtalen er inngått, eller den dag forbrukeren mottar avtalevilkårene og opplysningene i henhold til art. 10, dersom dette tidspunkt er senere. Det samme fremgår av finansavtaleloven § 51 b første ledd.

Som tidligere nevnt, forlenges angrefristen dersom forbrukeren ikke mottar informasjonen han har krav på etter lovene og direktivene. Flere av bestemmelsene setter imidlertid en grense for hvor lang angrefristen kan være. Angrefristens grense er i bestemmelsene om fjernsalg og tidsparter hovedsaklig satt til tre måneder eller inntil ett år (og fjorten dager). Noen av bestemmelsene inneholder to grenser, hvor grensen er lengst i de tilfellene hvor det ikke er gitt opplysninger om angreretten. Etter utløpet av lengstefristen faller angreretten bort, uansett om informasjonen ikke er gitt på foreskrevet måte. Ved avtaleinngåelse utenfor fast utsalgssted, fjernsalg av finansielle tjenester og forbrukerkredittavtaler er det ikke satt noen øvre grense for hvor lenge angrefristen kan løpe. I utgangspunktet kan forbrukeren ha angrerett i flere år etter avtaleinngåelsen dersom han ikke mottar den nødvendige informasjonen. I Heininger-saken som var oppe for EU-domstolen i 2001,⁹⁰ uttalte domstolen at det er i strid med dørsalgsdirektivet dersom medlemsstatene innfører en ytre grense for når angrefristen utløper for avtaler som faller inn under direktivet.

⁹⁰ Sag C-481/99 Heininger v. Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG.

5.4.3 Ivaretar angrefristen angrerettens formål?

5.4.3.1 Fristens lengde

Det kan diskuteres hvor lang angrefristen bør være. Tendensen er at representanter for næringslivet mener angrefristen er for lang, mens forbrukerorganisasjoner på den andre siden mener fristen burde være lenger. Angrefristen etter de nevnte lover og direktiv gir forbrukeren en rimelig betenkningstid og tid til å undersøke og inspisere varen. Fristene ivaretar forbrukerens behov for en ”cooling-off”- periode. Forbrukeren får tid til å tenke gjennom en avtale som er inngått i salgssituasjoner hvor blant annet overraskelsesmomentet og press fra selger forekommer. Dersom avtalen er særlig komplisert, og det foreligger omfattende informasjon, taler det for at fristen bør være lang nok til at forbrukeren skal ha anledning til å sette seg ordentlig inn i avtalen.

Angrefristens lengde varierer i de forskjellige direktivene og innen EU-landene. I den norske angrerettloven er angrefristen for dør- og fjernsalg som nevnt fjorten dager, altså dobbelt så lang som etter dør- og fjernsalgsdirektivet. Den samme angrefristen gjelder for de andre nordiske landene, og land som Tyskland og Portugal. Derimot har Storbritannia, Østerrike og Frankrike en angrefrist på sju arbeidsdagers. Malta har den lengste angrefristen, på femten arbeidsdager.⁹¹ Gode grunner taler for at angrefristen innen EU-landene og i lovene og direktivene burde være like lang. Om fristen er sju eller fjorten dager, vil jeg uansett konkludere med at formålet med angreretten er ivaretatt. I Kommisjonens utkast til direktiv om forbrukerrettigheter skal angrefristenes lengde samordnes for å harmonisere medlemsstatenes lovgivning.⁹² I direktivforslaget blir det foreslått en frist på fjorten dager ved dør- og fjernsalgsavtaler, jf. art. 12 nr. 1.

⁹¹ ECC-Net: Forbruger Europa

⁹² KOM (2008) 614 final

5.4.3.2 Fristens utgangspunkt

Det er forskjellene i reguleringen av når angrefristen begynner å løpe, som er gjenstand for drøfting. Ved kjøp av varer er angrefristens utgangspunkt etter dør- og fjernsalgsdirektivet ulik. I angrerettloven er tilfellene likestilt. I fjernsalgstilfellene hvor angrefristen begynner å løpe fra mottak av varen, har forbrukeren en rimelig ”cooling-off”-periode til å tenke seg om, og å se og undersøke om varen tilfredsstillende den forventede kvalitet. Ved fjernsalg har forbrukeren som regel ikke hatt mulighet til å se eller undersøke varen før avtaleinngåelse. Det er derfor hensiktsmessig at angrefristen begynner å løpe fra det tidspunkt forbrukeren mottar varen. Det er nettopp dette som er bakgrunnen for ”cooling-off”-perioden. Dersom angrefristen i slike tilfeller begynner å løpe en stund før mottak av varen, blir ikke angrerettens formål ivarettatt.

Etter dørsalgssituasjonen er angrefristens utgangspunkt som nevnt ikke mottak av varen, men mottak av den påkrevde informasjonen. De to tidspunktene kan være sammenfallende, men de trenger ikke å være det. Angrefristen kan ved dørsalgssituasjoner allerede være utløpt når forbrukeren først mottar varen. Overraskelsesmomentet som forekommer ved dørsalg, imøtekommes i tilfeller hvor angrefristen begynner å løpe selv om forbrukeren ikke har mottatt varen. Forbrukeren har tid til å tenke over om han ønsker å fastholde avtalen eller ikke, uten press fra pågående selgere. Dersom forbrukeren på forhånd har sett og undersøkt varen, er det i utgangspunktet ingen grunn til at angrefristen skal begynne først ved mottak av varen. På den andre side er det i dørsalgssituasjoner ikke alltid mulig for forbrukeren å undersøke varen. Selgeren presenterer kanskje varen kjapt og ”roses den opp i skyene”. Det kan også hende at varen ikke er lik den som ble demonstrert av selgeren. I dørsalgssituasjoner hvor forbrukeren kun får presentert varen gjennom en katalog eller lignende, gjør de samme hensyn seg gjeldende som ved fjernsalg. Forbrukeren får ikke fysisk sett eller undersøkt varen. I slike tilfeller er det rimelig at forbrukeren i ”cooling-off”-perioden skal få mulighet til å undersøke at varen er som forventet, slik som ved fjernsalg. Det kan imidlertid innvendes at forbrukeren uansett har reklamasjonsregler etter andre lover og direktiver dersom det foreligger en mangel eller varen ikke er som beskrevet.

Flere europeiske forbrukerorganisasjoner har argumentert for at angrefristen også ved dørsalg og salg utenfor fast utsalgssted bør starte ved mottakelse av varen, slik som ved fjernsalg.⁹³ Det har blitt hevdet at forbrukerne bør få mulighet å undersøke varen, da det kan hende at den mottatte varen ikke er som forventet. Alle de hørte representantene for næringslivet har derimot argumentert for at angrefristen bør begynne å løpe når avtalen er signert. Representantene har hevdet at når forbrukeren inngår en avtale utenfor fast utsalgssted eller ved dørsalg, har han i de fleste tilfeller fått en demonstrasjon av varen. Det faktum at forbrukeren kan være utsatt for press eller blitt overrumplet, blir kompensert ved at han har angrerett i slike tilfeller.

I angrerettloven har lovgiver valgt å likestille angrefristens utgangspunkt ved kjøp av varer ved dør-og fjernsalg. Begrunnelsen er at det ved dørsalg og salg utenfor fast utsalgssted varierer i hvor stor utstrekning forbrukerne får anledning til å undersøke varen.⁹⁴ I enkelte tilfeller, som for eksempel ”homeparties”, vil det være større mulighet for forbrukerne å prøve varen, sammenlignet med det som er vanlig ved kjøp av tilsvarende varer i en butikk. På den andre side opplever forbrukeren ofte et sterkt kjøpepress i slike tilfeller. Lovgiver har derfor valgt ikke å gjøre unntak for denne type salg i forhold til det som gjelder ved fjernsalg.

Ved kjøp av tjenester er det rimelig at angrefristen begynner å løpe fra mottak av de påkrevde opplysningene, da tjenesten i de fleste tilfeller ikke kan leveres tilbake.

Lovene og direktivene stiller som minimum at forbrukeren skal ha mottatt en viss informasjon for at angrefristens skal begynne å løpe. Dette er et virkemiddel som ivaretar angreretten. Dersom forbrukeren ikke har fått opplysninger om retten til å angre, angrefristen, fremgangsmåte og lignende før angrefristen begynner, er ikke angreretten

⁹³ Ec.europa.eu (2008) s. 7

⁹⁴ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 64

reell. Det hjelper ikke forbrukeren å ha en angrerett dersom han ikke vet om den. Det kan imidlertid drøftes om det er rimelig at angrefristen i utgangspunktet kan vare i mange år dersom forbrukeren ikke mottar den påkrevde informasjonen. Som nevnt, er det ved fjernsalg av varer og tjenester (unntatt finansielle tjenester), og tidspartavtaler fastsatt en absolutt frist i lovene og direktivene for hvor lenge angrefristen kan løpe. Det kan virke urimelig at angrefristen ved dørsalg og forbrukerkredittavtaler skal kunne løpe på ubestemt tid på grunn av manglende informasjon. Forbrukeren kan i mange tilfeller ha kjennskap til informasjonen og reglene om angreretten, selv om han ikke har mottatt opplysningene av selgeren. På dette området går reguleringen for langt i forhold til hva som er angrerettens formål. På den andre side er det den næringsdrivendes ansvar å gi forbrukeren tilstrekkelig informasjon for at angrefristen skal begynne å løpe. Angrerettens lengstefrist burde uansett samordnes bedre i forhold til salgsformene i lovene og direktivene. Det kan være forvirrende for forbrukeren at det foreligger en øvre grense ved fjernsalg, men ikke ved dørsalg. Som nevnt ligner disse tilfellene på hverandre, og de samme hensynene og formålene kan gjøre seg gjeldende for begge.

5.5 Gjennomføring av angreretten

Dersom forbrukeren ønsker å benytte angreretten, må han gi melding om det innen de frister som følger av lovene og direktivene. Virkningen ved bruk av angreretten er at det settes en strek over kjøpet. En kjøper som benytter sin angrerett, blir kvitt plikten til å betale for varen eller tjenesten, og skal ha tilbake det han eventuelt har betalt av kjøpesummen.

5.5.1 Tilbakelevering av varen

I tilfeller hvor forbrukeren har mottatt en vare, må denne leveres tilbake til selgeren når angreretten benyttes. Det følger av dørsalgsdirektivet art. 7 at rettsvirkningene ved bruk av angreretten skal bestemmes i nasjonal lovgivning. Artikkel 6 i fjernsalgsdirektivet

forutsetter at forbrukeren må returnere varen ved bruk av angreretten, men ifølge fortalet er det opp til nasjonal lovgivning å gi nærmere regler knyttet til fremgangsmåten.⁹⁵

I angrerettloven er tilbakelevering av varen mer detaljert regulert. Ved bruk av angreretten må forbrukeren levere tilbake den mottatte varen i tilnærmet samme stand og mengde, jf. angrl. § 12 første ledd bokstav a. Angrerettloven inneholder regler som innebærer at selgeren har risikoen for tingen også etter at den er levert til kjøperen, i motsetning til det som følger av kjøps- og forbrukerkjøpsloven.⁹⁶ At tingen er skadet, ødelagt eller gått tapt etter at den er mottatt av forbrukeren, stenger ikke for bruk av angreretten, med mindre årsaken er uaktsomhet eller manglende omsorg fra forbrukerens side, jf. angrl. § 12 første ledd bokstav a. Er varen skadet eller tapt ved et hendelig uhell, kan altså kjøperen angre på kjøpet og kreve tilbakebetaling av kjøpesummen til tross for at varen ikke kan leveres tilbake i ”tilnærmet stand og mengde”. Dette medfører at selgeren bærer risikoen for tap eller skade, som rammer varen mens den er hos en kjøper som har angreretten. Først når angrefristen er ute etter angrl. § 11, går risikoen over på kjøper.⁹⁷

Ved tidspartavtaler forligger det ingen vare som skal betales tilbake. Det følger av tidspartdirektivet fra 2008 at dersom forbrukeren benytter angreretten, skal vedkommende verken betale omkostninger eller hefte for beløp som svarer til verdien av de tjenesteytelser som er utført før utøvelse av angreretten, jf. art. 8 nr. 2.

I kredittavtaletilfellene er det den mottatte kapitalen som må ”leveres” tilbake. Det fremgår av forbrukerkredittdirektivet art. 14 nr. 3 bokstav b at forbrukeren skal betale tilbake lånebeløpet og renter som er påløpt fra den dato hvor kredittmuligheten ble utnyttet og frem til den dato lånebeløpet tilbakebetales. Kredittgiveren kan ellers kun kreve kompensasjon for kostnader i forbindelse med kredittavtalen som kredittgiveren har betalt

⁹⁵ Direktiv 97/7/EF, fortalets punkt 14

⁹⁶ Selvig (2010) s. 123

⁹⁷ Selvig (2010) s. 123

til offentlige myndigheter, og som ikke kan kreves tilbake. Tilbakebetalingen skal skje uten unødig opphold og senest tretti kalenderdager etter at forbrukeren har gitt melding om at han vil benytte angreretten. Det samme er regulert i finansavtaleloven § 51 b annet ledd.

5.5.2 Vurdering

I en dansk avhandling blir angreretten på forbrukerkredittområdet kritisert, blant annet i forhold til tilbakebetalingen av det lånte beløpet.⁹⁸ Det er ikke alltid mulig for forbrukeren å betale tilbake lånebeløpet med renter og eventuell kompensasjon, uten unødig opphold og innen tretti dager, jf. artikkel 14 nr. 3. Det lånte beløpet kan allerede være brukt, noe som ofte er hensikten med låneopptaket. Forbrukeren har angrerett i forhold til kredittavtalen, men som regel har han ikke angrerett i forhold til den avtale som lånebeløpet er brukt til. Forbrukeren kan i slike tilfeller ikke få tilbake det lånte beløpet. Det kan også være vanskelig for forbrukeren å måtte tilbakebetale hele lånebeløpet på en gang når vedkommende benytter angreretten. Angreretten virker ikke praktisk anvendelig med mindre forbrukeren ikke har brukt lånebeløpet, kan få et billigere lån et annet sted, den andre avtale har angrerett eller andre hevingsgrunner, eller dersom det er avtalt eller følger av særlige regler at den andre avtale opphører ved benyttelse av angreretten for kredittavtalen.⁹⁹

I dør- og fjernsalgstilfellene er det rimelig at forbrukeren må levere tilbake en eventuell mottatt vare dersom han benytter angreretten. Det kan drøftes om det er rettferdig at forbrukeren har krav på å få kjøpesummen tilbake og returnere varen når den er brukt. Selgeren risikerer å få tilbake en vare han ikke kan selge videre, eller må selge til nedsatt pris. Det er tale om en vare det ikke foreligger mangler ved (da gjelder forbrukerkjøpslovens mangelregler), men som likevel synker i verdi på grunn av bruken. På den andre side kan det hende det ikke er mulig for forbrukeren å undersøke varen uten å bruke den i en viss forstand. En forbruker har i noen tilfeller krav på å få kjøpesummen

⁹⁸ Jørgensen (2010) s. 265-268

⁹⁹ Jørgensen (2010) s. 267

tilbake selv om tingen er gått tapt. Selgeren har i disse tilfellene ikke en gang mulighet til å selge varen til nedsatt pris, og det blir for ham tale om et rent tap. Jeg kommer nærmere inn på disse problemstillingene i de følgende avsnitt.

5.5.3 Kompensasjon for bruk av varen?

En prejudisiell avgjørelse av EU-domstolen den 3. september 2009 omhandler spørsmålet om tolkningen av art. 6 i fjernsalgsdirektivet.¹⁰⁰ Det følger av art. 6 nr. 1 og 2 at forbrukere har en angrerett på sju dager ved fjernsalgsavtaler. De eneste omkostninger som kan pålegges forbrukeren ved benyttelse av angreretten, er de direkte utgifter i forbindelse med tilbakeleveringen av varen. Spørsmålet i saken var om art. 6 var til hinder for en tysk bestemmelse hvor selger kunne kreve at forbrukeren måtte betale vederlag for bruk av en vare i ”cooling-off”-perioden, dersom vedkommende benyttet seg av angreretten.

Pia Messner kjøpte i desember 2005 en brukt bærbar-pc av Firma Stefan Krüger. Avtalen ble inngått via internett. I november 2006 ønsket Messner å sende pc-en tilbake mot å få tilbakebetalt kjøpesummen. Etter tysk rett hadde hun anledning til å benytte seg av angreretten, da hun ikke hadde mottatt de opplysninger som etter loven fikk angrefristen til å begynne og løpe. Krüger bestred kravet og hevdet at Messner måtte betale kompensasjon for bruken av pc-en i elleve måneder. Etter den tyske loven måtte forbrukeren yte vederlag for bruk av gjenstanden, når forbrukeren var gjort oppmerksom på dette ved avtaleinngåelse.¹⁰¹

EU-domstolens uttalelse om det prejudisielle spørsmålet er basert på formålet med angreretten etter fjernsalgsdirektivet. Forbudet som følger av art. 6 mot å pålegge forbrukeren andre omkostninger enn det som er i direkte forbindelse med tilbakeleveringen, har som formål å sikre at angreretten etter direktivet, ikke skal være ren formell.¹⁰²

¹⁰⁰ Sag C-489/07. Pia Messner v. Stefan Krüger.

¹⁰¹ Dommens punkt 6-9

¹⁰² Dommens punkt 19

Formålet med angreretten er ifølge domstolen å beskytte forbrukere i fjernsalgssituasjoner hvor de ikke har hatt mulighet til å se og inspisere varen før avtalen inngås. Angreretten skal kompensere for de ulemper forbrukere har ved fjernsalgsavtaler. Etter fjernsalgsdirektivet er forbrukere derfor gitt en passende betenkningstid til å undersøke og prøve varen. Det fremheves av domstolen at art. 6 skal tolkes i lys av disse formål.

EU-domstolen konstaterer at en regel om krav på erstatning for bruk av en vare ervervet ved fjernsalg, ikke er forenelig med de nevnte formål. En slik bestemmelse kommer derfor i motstrid med art. 6. Angreretten vil fungere dårlig og mindre effektivt dersom forbrukeren må betale kompensasjon i slike tilfeller.¹⁰³ Domstolen foretok imidlertid en reservasjon, og uttalte at fjernsalgsdirektivet har som formål å beskytte forbrukeren, men ikke å gi rettigheter som går ut over det som er nødvendig for at han effektivt kan benytte angreretten. Dersom det dreier seg om bruk av en vare som går videre enn å teste den, og bryter med prinsipper om ”good faith or unjust enrichment”, slår domstolen fast at det i nasjonal lovgivning kan stilles krav til en rimelig kompensasjon.¹⁰⁴

Et lignende spørsmål var oppe i Quelle- saken.¹⁰⁵ Spørsmålet i saken var om en tysk bestemmelse hvor en forbruker måtte betale kompensasjon for bruk av en mangelfull vare i perioden før han mottok ny vare, var i strid med forbrukerkjøpsdirektivet.¹⁰⁶ Bakgrunnen for den tyske regelen var at det ble ansett for urettferdig at forbrukeren skulle ha anledning til å bruke varen i opptil to år uten å måtte betale kompensasjon. Domstolen kom til at det i nasjonal rett ikke kan oppstilles en regel om kompensasjon for bruk av en vare, og gjorde ingen reservasjon for dette slik som i Messner-saken.

¹⁰³ Dommens punkt 22-24

¹⁰⁴ Dommens punkt 26

¹⁰⁵ Sag C-404/06. Quelle AG v. Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände.

¹⁰⁶ Direktiv 1999/44/EF

Det er lettere å tenke seg misbruk av angrerettreglene enn reglene om mangler, og det er nok grunnen til at det i Quelle-saken ikke gjøres en reservasjon slik som i Messner-saken. På angrerettssområdet er det som regel ikke noe galt med varen, i motsetning til mangeltilfellene. Ved bruk av angreretten får forbrukeren mulighet til å bruke en helt ny og fin vare for så å levere den tilbake igjen, kanskje ikke like god som ny.

Messner-saken har blitt diskutert i juridisk teori.¹⁰⁷ Bakgrunnen for den tyske bestemmelsen er at dersom en forbruker kjøper en vare i butikk, vil han ha mulighet til å se varen og kanskje teste den. Forbrukeren vil uansett ikke få mulighet til å bruke varen for en periode, dersom dette ikke er uttrykkelig avtalt. Det blir stilt spørsmål til hvorfor forbrukeren etter fjernsalgsdirektivet skal ha en slik rett til å bruke varen gratis i en såpass lang periode. Det blir hevdet at det er lett for en forbruker å misbruke angreretten. Forbrukeren kan i prinsippet bestille en vare for å bruke den kostnadsfritt i en periode, for så å sende den tilbake. På angrerettens område er angrefristen som regel fra sju til fjorten dager, og det foreligger kanskje ikke en veldig stor bruk av varen i dette tidsrommet. Fristen utvides imidlertid i tilfeller hvor selgeren ikke har oppfylt informasjonsplikten. Det kan synes urettferdig at forbrukeren skal kunne bruke varen kostnadsfritt i elleve måneder, uten å måtte betale noe som helst kompensasjon. Det er uansett ikke bare lengden av bruken som taler for en regel om kompensasjon, men også omfanget av bruken. På den andre side er det selgerens eget ansvar å gi forbrukeren den påkrevde informasjonen. Dersom selgeren hadde oppfylt informasjonsplikten i Messner-saken hadde forbrukeren ikke hatt mulighet til å angre på kjøpet etter så lang tid fra avtaleinngåelse.

5.5.4 Avskjæring av angreretten ved bruk av varen?

I det følgende vil jeg gjøre rede for to saker som er behandlet i forbrukertvistutvalget (FTU) om tilbakelevering av en brukt vare. I en sak fra 2009 behandlet FTU en klage på en

¹⁰⁷ Rott (2010)

pc-skjerm kjøpt på internett.¹⁰⁸ Selgeren av pc-skjermen avviste bruk av angreretten på grunn av brutt emballasje. Han mente at forbrukeren hadde tatt i bruk varen som egen vare. Selgeren tilbød forbrukeren i stedet 70 % avslag i kjøpesummen, noe som ble godtatt. Forbrukeren ønsket senere å benytte angreretten, da han enda ikke hadde fått tilbakebetalt noe av kjøpesummen. Det følger av angrl. § 3 at det ikke kan avtales vilkår som er dårligere enn etter loven. FTU kom derfor frem til at avtalen om å få 70 % avslag i stedet for å få benyttet angreretten ikke kunne gjøres gjeldende. Fristen etter angrl. § 11 første ledd annet punktum var overholdt, da forbrukeren ikke hadde mottatt opplysninger om angreretten sammen med varen. Det springende punktet i FTUs vedtak var om angreretten var tapt på grunn av den ødelagte emballasjen. Ifølge angrl. § 12 første ledd bokstav a gjelder ikke angreretten dersom varen ikke kan leveres tilbake i tilnærmet samme stand og mengde. Utvalget henviser til forarbeidene til loven, hvor det fremgår at forbrukeren ikke kan ta varen i bruk som sin egen.¹⁰⁹ Forbrukerens rett til å undersøke varen innebærer imidlertid at det ikke er rett til å nekte retur av varen med den begrunnelse at forpakningen er brutt. Utvalget konkluderte med at det i denne saken ikke var grunnlag for å konstatere at forbrukeren hadde tatt pc-skjermen i bruk som sin egen. Forbrukeren hadde altså angreretten i behold, og krav på å få kjøpesummen tilbakebetalt.

I en sak fra 2008 behandlet FTU en klage på en mobiltelefon kjøpt på internett.¹¹⁰ Telefonen var brukt til å ringe med i ca. 41 minutter, og det var sendt/mottatt omtrent 17 sms. Spørsmålet var også her om varen kunne leveres tilbake i samme stand og mengde, eller om den var blitt gjort til egen vare. Utvalget kom under tvil til at bruken av telefonen var innenfor det som kunne påregnes ved utprøving av telefonen. Bruken ble heller ikke ansett for å forringe telefonen nevneverdig. Angreretten var derfor i behold i dette tilfellet.

¹⁰⁸ Sak 09/1309 (FTU)

¹⁰⁹ Ot.prp.36 (1999-2000) s. 70

¹¹⁰ Sak 08/6762 (FTU)

I sakene som var oppe for FTU, tar utvalget utgangspunkt i formuleringen i forarbeidene i stedet for ordlyden i angrerettloven. Det følger av alminnelig rettskildelære at lovtekst skal gå foran forarbeider. Ifølge ordlyden i angrerettloven avskjæres angreretten dersom varen ikke kan leveres tilbake i samme stand og mengde når dette skyldes uaktsomhet eller manglende omsorg fra forbrukerens side. Det står ingenting i lovteksten om at vurderingstemaet er om forbrukeren har tatt i bruk varen som sin egen. Kriteriene som følger av forarbeidene og ordlyden i loven, kan medføre ulike resultat. Det skal nok mindre til for at en forbruker kan sies å ha brukt varen som sin egen, i motsetning til om den kan leveres tilbake i samme stand og mengde. Likevel kom FTU til at angreretten var i behold i begge tilfellene.

I saken fra 2009 dreide det seg om ødelagt emballasje. Forbrukeren hadde ingen mulighet til å undersøke pc-skjermen uten å bryte emballasjen. Selve pc-skjermen ble ikke brukt, og var like ”fin”. I slike tilfeller er det hensiktsmessig at angreretten fremdeles er i behold. I saken fra 2008 er selve varen brukt. Om bruken av mobiltelefonen, som FTU hevder, ”er innenfor det som kan påregnes ved utprøving av telefonen”, kan diskuteres. Formålet med angrerett ved fjernsalg er som sagt å plassere forbrukeren i noenlunde samme stilling som om han hadde kjøpt varen eller tjenesten i en butikk. Ved fjernsalgsavtaler skal forbrukeren få mulighet til å se og undersøke om varen tilfredsstillende den forventede kvalitet. Når man kjøper en mobiltelefon i en butikk, får man sett og undersøkt den. Derimot får man ikke anledning til å ringe fra mobiltelefonen eller sende sms. Forbrukeren plasseres altså i 2008-saken i en bedre stilling enn om han hadde kjøpt mobilen i en butikk. Det å ringe i ca. 41 minutter mener jeg taler for at man har brukt mobiltelefonen som sin egen, og ikke bare testet den. På den andre side kan det nok hevdes at telefonen ikke har tapt sin verdi eller blitt forringet ved bruken. Mobilen er for så vidt i samme ”stand og mengde” som da den ble levert. Ordlyden i angrerettloven taler for at forbrukeren har angreretten i behold i dette tilfellet. Det er imidlertid lett å se for seg muligheten for misbruk av angreretten når man aksepterer bruk av en vare i ”cooling-off”-perioden på denne måten.

5.5.5 Foreligger det motstrid mellom fjernsalgsdirektivet og angrerettlovens regulering av bruk av varen?

Et spørsmål de diskuterte sakene reiser er om angrerettloven er i strid med fjernsalgsdirektivet, dersom bruk av varen skal avskjære angreretten. Utgangspunktet etter angrerettloven § 12 første ledd bokstav a er som nevnt at angreretten anses tapt dersom varen ikke kan leveres tilbake i samme stand og mengde, når dette skyldes uaktsomhet eller manglende omsorg fra forbrukerens side. Det følger av Messner-saken at forbrukeren må betale vederlag ved bruk av en vare som går videre enn å teste den, men saken åpner ikke for å avskjære angreretten helt i slike tilfeller. Medlemsstatene plikter å legge til grunn EU-domstolens tolkninger.¹¹¹ Fjernsalgsdirektivets ordlyd gir ikke noen nærmere holdepunkter for hva som er konsekvensene i slike tilfeller. Det fremgår av fortalen til fjernsalgsdirektivet at det er opp til nasjonal rett å fastsette den nærmere reguleringen ved bruk av angreretten.¹¹² Kriteriene som oppstilles i angrerettloven, er ganske strenge, og det skal nok en del til for å miste angreretten. I forslaget til nytt forbrukerdirektiv art. 17 nr. 2 fremgår det at forbrukeren hefter ("is liable") for eventuell forringelse av varens verdi som skyldes annen håndtering enn det som er nødvendig for å undersøke varen. Det er grunn til å tro at det fra EUs side ikke har vært meningen at forbrukeren skal tape angreretten i slike tilfeller. Bestemmelsens ordlyd taler for at det kan kreves kompensasjon for bruken av varen. Angrerettloven går utover EU-reguleringen ved at angreretten skal anses tapt, i motsetning til at det kan kreves kompensasjon for en viss bruk av varen i "cooling-off"-perioden.

5.5.6 Returkostnadene

Ifølge fjernsalgsdirektivet art. 7 er det opp til nasjonal lovgivning å gi nærmere bestemmelser om rettsvirkningene av å bruke angreretten. Det fremgår av fortalen til

¹¹¹ EØS-rett (2005) s. 43

¹¹² Direktiv 97/7/EF, fortalens punkt 14

fjernsalgsdirektivet at det skal være kostnadsfritt for forbrukeren å benytte seg av angreretten.¹¹³ Forbrukeren kan imidlertid pålegges å betale kostnadene ved tilbakeleveringen av varen. Praksis med hensyn til returkostnadene varierer mellom EU-landene.

Det følger av angrl. § 15 første ledd at forbrukeren må betale returkostnadene ved annet fjernsalg enn telefonsalg. Dette gjelder blant annet for internettsalg. Ved telefonsalg og salg utenfor fast utsalgssted er det selgeren som skal bære returkostnadene, jf § 14 første ledd. Bakgrunnen for skillet er ifølge forarbeidene bygget på rimelighetsvurderinger. Etter angrefristloven fra 1972 måtte kjøperen betale returkostnadene ved postordre, men ikke ved andre mer pågående salgsformer. Lovgiverne har ment at de samme hensyn også gjør seg gjeldende ved nye former for postordresalg som internetthandel. At forbrukerne må betale returkostnadene, kan bidra til å begrense overilte kjøp med etterfølgende retur.¹¹⁴

5.5.7 Vurdering

Forbrukerombudet har hevdet at forbrukeren ikke i noen tilfeller bør betale returkostnadene, da dette vil medføre en uthuling av angreretten. Det henvises til finsk rett hvor forbrukeren ikke belastes for returkostnader ved bruk av angreretten.¹¹⁵ Begrunnelsen for at selger skal betale returkostnadene ved telefonsalg og salg utenfor fast utsalgssted, er at det i slike tilfeller ofte foreligger stort press fra selger. Reglene skal ramme selgeren, da det ofte er hans opptreden som medfører forbrukerens ønske om å angre på kjøpet. Ved andre typer fjernsalgstilfeller enn telefonsalg forekommer det ikke like stor grad av press fra selgeren. Bakgrunnen for angrerettreglene ved fjernsalg er i hovedsak at forbrukeren ikke har muligheten til å se eller undersøke varen, men må stole på selgerens beskrivelse av den. Det kan synes urettferdig at forbrukeren må betale returkostnadene ved bruk av angreretten når han er avhengig av selgerens evne til å beskrive eller reklamere for varen.

¹¹³ Direktiv 97/7/EF, fortalens punkt 14

¹¹⁴ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 109

¹¹⁵ Ot.prp.nr.36 (1999-2000) s. 109

Ett formål med angrerettreglene er at forbrukeren skal stilles i noenlunde samme stilling som ved kjøp av en vare i butikk. Det kan argumenteres for at reglene om at forbrukeren må betale returkostnadene, motvirker dette formålet. Forbrukeren vil tape på å kjøpe en vare på internett dersom han må betale returkostnadene ved benyttelse av angreretten. På den andre side kan det hevdes at det er urimelig for den næringsdrivende å måtte betale returkostnadene for hvert kjøp en forbruker angre på. Dette gjør seg særlig gjeldende i tilfeller hvor forbrukeren kanskje burde ha tenkt seg bedre om før han bestilte varen.

6 Kritikk av angreretten

I oppgaven har jeg allerede drøftet noen problemstillinger som har vært oppe i forbindelse med angreretten. Det foreligger en fare for misbruk av angreretten, da en forbruker kan bli fristet til å inngå en avtale med den tanke at det foreligger en gratis angrerett. Det kan også diskuteres om ikke angreretten i noen tilfeller går for langt i å tillate bruk av varen i ”cooling-off”-perioden.

Et annet spørsmål er om forbrukerne faktisk benytter seg av angreretten i tilfeller hvor de angre på å ha inngått en avtale. For noen forbrukere kan det være psykologiske barrierer som hindrer dem i å benytte seg av angreretten.¹¹⁶ Forbrukeren ønsker kanskje ikke å konfrontere selgeren, eller gidder ikke bryet med å fylle ut angreskjemaet eller sende varen tilbake. Terskelen for å angre er nok lavere i de tilfellene hvor forbrukeren enda ikke har betalt kjøpesummen og/eller mottatt varen.

Det har blitt hevdet at angrerettreglene som følger av EU-direktivene, er for kompliserte og lite sammenhengende.¹¹⁷ Terminologien i EU-direktivene varierer, og informasjonsplikten, angrefristens lengde og utgangspunkt reguleres ulikt. I noen tilfeller settes det en øvre

¹¹⁶ Howells (2005) s. 363

¹¹⁷ Schulze (2009) s. 151-152

grense for hvor lang angrefristen ved brudd på informasjonsplikten kan være, i andre tilfeller kan angreretten i utgangspunktet være evig. Rettighetene til begge partene i og etter ”cooling- off” perioden er også forskjellig regulert. Forskjellene skaper forvirring for forbrukerne.

Angrerettloven har blitt en relativt omfattende lov. Loven er full av hovedregler og unntak, og unntak fra unntakene. Det kan være vanskelig for en forbruker å finne frem i bestemmelsene, og rettighetene som følger av dem. Oppgjørsreglene ved bruk av angreretten i angrl. § 14-16 er uoversiktlige. Det sondres mellom dørsalg og fjernsalg, og mellom telefonsalg og annen type fjernsalg. I noen tilfeller må forbrukeren betale returkostnadene ved tilbakelevering av varen, i andre tilfeller er det selgeren som må dekke dem. Flere av bestemmelsene i §§ 14 og 15 er tilnærmet like, mens andre er forskjellige.¹¹⁸

Det er flere hull i EU-reguleringen av angreretten.¹¹⁹ Dette kan medføre usikkerhet hos forbrukerne. Hull i EU-reguleringen trenger imidlertid ikke i seg selv være negativt. Det er da opp til medlemsstatene å regulere disse områdene i nasjonal rett. På mange områder er kanskje medlemsstatene bedre egnet til å foreta den nærmere reguleringen av angreretten på forbrukerområdet, fordi de kjenner de nasjonale forholdene best. Angrerettens effektivitet avhenger likevel til en viss grad av hvordan den er regulert, og reguleringen kan utgjøre forskjellen mellom en teoretisk rett og en effektiv rett.¹²⁰

¹¹⁸ Krüger (2010) note 123

¹¹⁹ Schulze (2009) s. 153-156

¹²⁰ Schulze (2009) s. 153

7 Endring i forbrukervernet i EU

7.1 Mot en felles europeisk avtalerett?

I EU har det pågått et omfattende arbeid med å gjennomgå lovgivningen på forbrukerområdet. I 2001 iverksatte Kommisjonen en diskusjon om hvordan forskjeller i medlemsstatenes lovgivning påvirker avtalerettens område innen EU.¹²¹ Det blir uttalt at det er ønskelig med mer harmoniserte regler innen europeisk forbrukerkontraktsrett.

Det har pågått et arbeid med en felles referanseramme, eller Common Frame of Reference (CFR). CFR er et langtidsprosjekt som jobber med å utforme et regelsett, eller en håndbok som skal brukes av EU-lovgiverne ved å revidere eksisterende eller utforme ny lovgivning på kontraktsrettens område.¹²²

Kommisjonen fremsatte i 2008 et forslag til direktiv om forbrukerrettigheter.¹²³

Direktivforslaget har møtt stor motstand, og Kommisjonen har nå trukket forslaget og arbeider med å utforme et nytt.

7.2 Draft Common Frame of Reference

I 2009 presenterte the Study Group on a European Civil Code (the "Study Group") og the Research Group on Existing Law (The "Acquis Group") den reviderte og endelige utgaven av Draft Common Frame of Reference (DCFR). Formålet med DCFR er å skape en mulig modell for en politisk felles referanseramme.¹²⁴

¹²¹ KOM (2001) 398

¹²² EUROPA- Consumer Affairs (2009)

¹²³ KOM (2008) 614 final

¹²⁴ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law (2009)

Reguleringen av angreretten i DCFR er basert på forslagene fra Acquis-gruppen.¹²⁵ Bestemmelsene skal i utgangspunktet gjelde for alle avtaletyper hvor det foreligger en angrerett.¹²⁶ Det blir foreslått en angrefrist på fjorten dager. Angrefristens begynnelse er harmonisert. Utgangspunktet er at angrefristen begynner å løpe etter at avtalen er inngått, informasjonen om angreretten er mottatt, og dersom avtalen dreier seg om levering av varer, når varene er mottatt av forbrukeren.¹²⁷ Angrefristens begynnelse blir foreslått å gjelde både ved dør- og fjernsalgsavtaler, i motsetning til det som følger av dør- og fjernsalgsdirektivene. Det blir også foreslått en lengstefrist på ett år fra avtaleinngåelse. Forslaget medfører en forbedring av forbrukervernet i forhold til det som følger av de gjeldende EU-direktivene. Bestemmelsene om angrerett i DCFR samsvarer i hovedsak med reguleringen i angrerettloven.

7.3 Forslag til EU direktiv om forbrukerrettigheter

7.3.1 Bakgrunn og formål

Forslaget til EU-direktivet om forbrukerrettigheter er et resultat av gjennomgangen av den gjeldende lovgivningen på forbrukerområdet. Gjennomgangen ble satt i gang i 2004 med hensikt om å forenkle og supplere den eksisterende lovgivningen. Hovedformålet med gjennomgangen var å ”gjennomføre et reelt indre marked for virksomhederne og forbrukerne med den rette balance mellom et højt forbrukerbeskyttelsesniveau og virksomhedernes konkurrenceevne...”.¹²⁸ Gjennomgangen omfattet opprinnelig åtte forbrukerdirektiv, men direktivforslaget fokuserer kun på fire av disse direktivene. Direktivforslaget går ut på å avløse direktivene om fjernsalg, dørsalg, forbrukerkjøp, og urimelige avtalevilkår.¹²⁹ Direktivene skal erstattes med ett horisontalt direktiv som skal

¹²⁵ Schulze (2009) s. 162-172

¹²⁶ DCFR Book II.-5:101 (1)

¹²⁷ DCFR Book II.-5:103

¹²⁸ KOM (2008) 614 final, fortalens punkt 1

¹²⁹ Direktiv 97/7EF, direktiv 85/577/EØF, direktiv 1999/44/EF og direktiv 93/13/EØF.

regulere de felles aspektene på en systematisk måte, og fjerne uoverensstemmelser og hull i den gjeldende lovgivningen.¹³⁰

Direktivene som har blitt gjennomgått er minimumsdirektiver, og flere land har vedtatt strengere regler enn det som følger av dem. Medlemslandenes lovgivning på forbrukerområdet varierer og viser store forskjeller. Det fremgår av direktivforslaget at dette kan forårsake betydelig konkurransevridninger og hindre at det indre markedet fungerer tilfredsstillende.¹³¹ Det nye regelverket er ment å være totalharmoniserende i forhold til nasjonal lovgivning, og medfører at direktivet verken kan fravikes til gunst eller skade for forbrukerne.

I direktivforslagets fortale fremheves spesielt vekstpotensialet i forbindelse med salg på internett.¹³² Det overordnede formål med direktivet er å fremme grenseoverskridende handel og å øke forbrukerbeskyttelsen på området. Direktivet skal sikre at forbrukere har de samme rettighetene uansett hvor i EU de kjøper varer eller tjenester. Hensikten er å øke forbrukerens tillit til å kjøpe varer eller tjenester i andre EU-land.

7.3.2 Virkninger

Direktivforslaget hadde, dersom det ble vedtatt, medført flere endringer i norsk forbrukerrett. Jeg vil gjøre rede for de viktigste endringene på angrerettens område, og hvordan dette hadde påvirket det norske forbrukervernet. Direktivforslaget vil bli sammenlignet med DCFR på områder hvor de foreslåtte reguleringene er ulike.

Direktivforslaget skal harmonisere informasjonsplikten på tvers av direktivene.¹³³ Kapittel 3 i direktivforslaget regulerer informasjonsplikten for dør- og fjernsalgsavtaler. Det

¹³⁰ Fortalens punkt 1

¹³¹ Fortalens punkt 6

¹³² Fortalens punkt 5

¹³³ Howells (2009) s. 218

foreligger en omfattende informasjonsplikt etter forslaget. Særlig på dørsalgsområdet medfører reguleringen en utvidelse av forbrukerbeskyttelsen. En ny bestemmelse om manglende opplysninger følger av art. 6 nr. 1. Dersom den næringsdrivende ikke har opplyst forbrukeren om ytterligere omkostninger som kan forekomme, som frakt, leveringskostnader og porto, skal ikke forbrukeren betale for slike omkostninger jf. art. 5 nr. 1 bokstav c.

I direktivforslaget art. 12 nr. 1 foreslås det en angrefrist på fjorten dager ved avtale om fjernsalg og avtale inngått utenfor fast utsalgssted. Dette er en utvidelse av angrefristen i forhold til de tidligere direktivene på området. I forhold til norsk rett medfører forslaget ingen endring, da angrefristen etter angrerettloven allerede er fjorten dager. Angrerettens lengstefrist ved fjernsalg reduseres imidlertid i forhold til norsk rett, fra ett år til tre måneder i tilfeller hvor det ikke er gitt de pålagte opplysningene om angreretten, jf. art. 13. DCFR foreslår som nevnt en lengstefrist på ett år, og styrker forbrukervernet i forhold til direktivforslaget.

Artikkel 12 nr. 2 regulerer angrefristens utgangspunkt. Det skilles mellom dør- og fjernsalgstilfeller. Det følger av første ledd at ved avtaler inngått utenfor fast utsalgssted, løper angrefristen fra den dato forbrukeren underskriver ordreseddelen, eller mottar kopi av den. Etter annet ledd løper angrefristen ved fjernsalgsavtaler fra den dato forbrukeren mottar varen. Ved kjøp av tjenester er angrefristens utgangspunkt avtaleinngåelse, jf. tredje ledd. Direktivforslaget medfører ingen endringer i forhold til dør- og fjernsalgsdirektivene. Forslaget medfører imidlertid endringer i forhold til norsk rett, da det ikke lenger er mulig å beholde eller vedta regler som gir forbrukerne bedre beskyttelse enn det som følger av direktivet. Ettersom dørsalgdirektivet er et minimumsdirektiv, har man i norsk rett hatt anledning til å vedta regler som gir bedre forbrukerrettigheter. I angrerettloven § 11 er salgsformene som nevnt likestilte og angrefristen løper i alle tilfeller fra forbrukeren har mottatt varen og de påkrevde opplysninger. Det samme fremgår av DCFR. Forbrukervernet er altså sterkere etter DCFR enn etter direktivforslaget.

Dersom direktivet hadde blitt vedtatt i EU, måtte Norge ha redusere forbrukervernet som gjelder i dag, og angrerettloven måtte ha blitt endret på vesentlige punkter.

7.3.3 Diskusjon rundt direktivforslaget

Direktivforslaget har ført til en stor internasjonal diskusjon, og har møtt mye motstand både i Norge og Europa. Kritikken går spesielt på forslaget om at direktivet skal være et totalharmoniseringsdirektiv, og særlig på de områder hvor det nasjonale forbrukervernet ligger på et høyere nivå enn det som følger av direktivforslaget. Det blir hevdet at direktivforslaget ikke medfører noen økning i forbrukervernet.¹³⁴ Totalharmoniseringen av direktivforslaget medfører at de fleste medlemsstater må forandre de nasjonale reglene som gir bedre forbrukerrettigheter sammenlignet med direktivforslaget.¹³⁵ Forslaget blir også kritisert for at det ikke legger noe vekt på DCFR.¹³⁶

Det finnes også de som er positive til noen sider ved direktivforslaget. Det er fordeler med å samle kontraktsrettslige forbrukervernregler i en felles lov. Forbrukerne vil lettere finne svaret på en kontraktsrettslig problemstilling, enn når reglene er spredt i flere lover. En felles lov vil også medføre en mer lik tolkningspraksis på forbrukerkontraktsområdet enn det som finnes i dag.¹³⁷

7.3.4 Veien videre

Viviane Reding, visepresident i EU-Kommisjonen, uttalte i en tale i mars 2010 at direktivforslaget fra 2008 ikke tilbyr stor nok grad av forbrukerbeskyttelse på alle områder.¹³⁸ Kommisjonen ønsker ikke lenger å ha totalharmonisering over hele linjen, men

¹³⁴ Smits (2010)

¹³⁵ Lilleholt (2009) s. 343

¹³⁶ Howells (2009) s. 5

¹³⁷ Andersen (2009) s. 1

¹³⁸ EUROPA- Press releases (2010)

bare der det er behov for det. Kommisjonen skal bistå EU-Parlamentet med å utforme et nytt forslag til direktiv, som etter planen skulle behandles i november 2010. Dette ser imidlertid ikke ut til å slå til.

I april 2010 opprettet Kommisjonen en ny ekspertgruppe som skal fremsette forslag til hvordan avtaleretten i EU kan forbedres.¹³⁹ Ekspertgruppen skal undersøke muligheten for å utvikle en europeisk avtalelov som skal gjøre det lettere å inngå grenseoverskridende avtaler. I juli 2010 la kommisjonen frem en grønnbok som oppstiller flere muligheter for å komme frem til en mer sammenhengende avtalerett innen EU.¹⁴⁰ Målet er å skape en rettslig sikkerhet for virksomheter og forenkle reglene for forbrukerne. Det er satt i gang en offentlig høring om opplegget, som skal løpe ut januar 2011. Høringen skal være med på å sikre at ekspertgruppen får sett de viktigste problemene som virksomheter og forbrukere står overfor på avtalerettens område.

8 Avslutning

Min konklusjon er at den lovfestede angreretten utgjør et effektivt forbrukervern. Angreretten er et virkemiddel som gir forbrukere mulighet til å angre på en avtale de føler seg presset til å inngå, ved kjøp av en vare de ikke har sett eller undersøkt på forhånd, og ved avtaler de ikke forstår konsekvensene av før etter avtaleinngåelse. I oppgaven har jeg behandlet formålene med angreretten. Det er ikke alle formålene som i like stor grad blir ivaretatt gjennom den rettslige reguleringen. Dessuten varierer graden av forbrukervernet i reguleringen i lovene og direktivene. På noen områder kan angreretten virke mindre effektiv. Forbrukerkredittavtaler utgjør et spesielt tilfelle på angrerettens område. Det lånte beløpet er ofte brukt, og da hjelper det lite å ha angrerett på kredittavtalen. I noen tilfeller

¹³⁹ EUROPA- Press releases (2010)

¹⁴⁰ EUROPA- Press releases (2010)

kan det synes at forbrukervernet går for langt i forhold til hensynene og formålene med angreirettreglene. Faren for at forbrukeren misbruker angreiretten er til stede.

Det gjenstår fremdeles å se hva som blir det endelige utfallet av arbeidet på forbrukerområdet i EU. Spørsmålet er om et forslag til nytt forbrukerdirektiv vil medføre at forbrukerne får et bedre forbrukervern på angreirettens område, og hvordan det vil ivareta angreirettens formål.

9 Litteraturliste

Direktiver

Rådskonklusjon 85/577/EØF av 20. desember 1985 om forbrukervern ved avtaler som inngås på et annet sted enn på den næringsdrivendes faste forretningssted.

Rådskonklusjon 87/102/EØF av 22. desember 1986 om tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter om forbrukerkreditt.

Europaparlaments- og Rådskonklusjon 94/47/EF av 26. oktober 1994 om beskyttelse av kjøperen i forbindelse med visse aspekter ved avtaler om deltidsbruksrett til fast eiendom (timeshareavtaler).

Europaparlaments- og Rådskonklusjon 97/7/EF av 20. mai 1997 om forbrukervern ved fjernsalgsavtaler.

Europaparlaments- og Rådskonklusjon 2002/65/EF av 23. september 2002 om fjernsalg av finansielle tjenesteytelser til forbrukere og om endring av Rådets direktiv 90/619/EØF samt direktiv 97/7/EF og 98/27/EF.

Europaparlaments- og Rådskonklusjon 2008/48/EF av 23. april 2008 om forbrukerkredittavtaler og opphevelse av Rådskonklusjon 87/102/EØF.

Europaparlaments- og Rådskonklusjon 2008/122/EF av 14. januar 2009 om beskyttelse av forbrukeren i forbindelse med visse aspekter ved avtaler om deltidsbruksrett til fast eiendom (timeshareavtaler), avtaler om langvarige ferieprodukter, videresalg - og bytteavtaler.

Lover

1972: Lov om angrefrist ved visse avtaler om forbrukerkjøp mm. 24. mars 1972 nr. 11.

1997: Lov om salg av tidsparter i fritidsbolig 13. juni 1997 nr. 37.

1999: Lov om finansavtaler og finansoppdrag 25. Juni. Nr. 46.

2000: Lov om opplysningsplikt og angrerett m.v. ved fjernslag og salg utenfor fast utsalgssted 21. desember 2000 nr. 105.

Lovvedtak 47 (2009-2010) Vedtak til lov om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av direktiv 2008/48/EF om kredittavtaler for forbrukere mv.)

Forskrifter

F27.02.2001 nr. 221. Forskrift om angreskjema.

For-2010-05-07 nr. 645. Forskrift om kredittavtaler mv.

Forarbeider

Ot.prp.nr.14 (1971-1972) Om lov om angrefrist ved visse avtaler om forbrukerkjøp.

Ot.prp.nr.80 (1991-1992). Endringslov om angrefrist ved visse avtaler om forbrukerkjøp m.m. (angrefristloven)

Ot.prp.nr.43 (1996-1997). Om salg av tidsparter i fritidsbolig (tidspartloven)

Ot.prp.nr.36 (1999-2000). Om lov om opplysningsplikt og angrerett mv. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted (angrerettloven)

Prop.65 L (2009-2010). Endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av direktiv 2008/48/EF om kredittavtaler for forbrukere mv.)

Prop.38 S (2009-2010) Om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 89/2009 av 3. juli 2009 om innlemmelse av EØS-avtalen av direktiv 2008/122/EF om forbrukervern (avtaler om deltidsbruksrett, langtidsferieprodukter, videresalg og bytte.)

EU dokumenter

KOM(2001) 398: Meddelelse fra Kommisjonen til Rådet og Europa-Parlamentet om europeisk aftalerett.

KOM(2005) 483: Ændret forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om harmonisering av medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrukerkredittavtaler og ændring af Rådets direktiv 93/13/EF.

KOM(2008) 614 endelig: Forslag til Europa-parlamentets og rådets direktiv om forbrukerrettigheter.

EU-dommer

Sag C-481/99 Heiningen v. Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG.

Sag C-404/06. Quelle AG v. Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände.

Sag C-489/07. Pia Messner v. Stefan Krüger.

Sag C-227/08. Martin v. Editores SL.

Avgjørelser av Forbrukertvistutvalget

Sak 08/6762

Sak 09/1309

Forbrukertvistutvalget.no [sitert 15 september 2010]

Bøker.

EØS- rett. Fredrik Sejersted...[et. al.] 2 utg. Oslo 2005.

Gisle, Jon mfl., *Jusleksikon.* Oslo, 2005.

Howells, Geraint og Weatherill, Stephen *Consumer Protection Law.* 2 utg. UK, 2005.

Howells, Geraint og Schulze, Reiner (Eds.) *Modernising and Harmonising Consumer Contract Law.* Munich, 2009.

Jørgensen, Tanja *Forbrukerkredit- retligt og retspolitisk.* Frederiksberg, 2010.

Martinussen, Roald *Forbrukerkjøp.* 2 utg. Oslo, 2010.

Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law- Draft Common Frame of Reference. Ed.by: Christian Von Bar, Eric Clive and Hans Schulte- Nölke. Full Edition. Munich, 2009.

Schulze Reiner (Ed.) *Common Frame of Reference and Existing EC Contract Law.* 2 utg. Munich, 2009.

Selvig, Erling og Lilleholt, Kåre *Kjøpsrett til studiebruk.* 4 utg. Oslo, 2010.

Sinding, Vidar *Angrefristloven.* Oslo, 1995.

Weatherill, Stephen *EU Consumer Law and Policy*. Cheltenham, UK, 2005.

Woxholth, Geir *Avtalerett*. 6 utg. Oslo, 2006.

Artikler.

Andersen, Harald Benestad. *Reform av forbrukerkontraktsretten - felles forbrukerkontraktslov?* I: Lov og rett 10/2009, s. 1-2.

Lilleholt, Kåre. *Notes on the Proposal for a New Directive on Consumer Rights*. I: European Review of Private Law 3-2009 (335-343) (Kluwer Law International)

Rott, Peter. *The balance and interests in distance selling law: case note Pia Messner v. Firma Stefan Krüger*. I: European Review of Private Law 2010,

Smits, Jan. *Full Harmonization of Consumer Law? A Critique of the Draft Directive on Consumer Rights*. I: European Review of Private Law 1-2010 (5-14) (Kluwer Law Internationale)

Nettdokument.

ECC- Net: Forbruger Europa. *Fortrydelsesretten i de enkelte EU-lande*. 2010
<http://www.forbrugereuropa.dk/EHandel/Hvis-du-fortryder-koebet/Fortrydelsesretten-i-de-enkelte-EUlande> [sitert 4. september 2010]

Ec.europa.eu. Responses to the *consultation on the Council Directive 85/577/ECC*. 2008
<http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/finalsummary30052008.pdf> [sitert 24. september 2010]

EUROPA- Consumer Affairs. *European Contract Law-Common Frame of Reference*. 2009. http://ec.europa.eu/consumers/rights/contract_law_en.htm [sitert 3. september 2010]

EUROPA – Press releases. *European Commission convenes legal expert group to seek solutions on contract law*. 2010

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/595&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [sitert 20. september 2010]

EUROPA- Press releases. *Europa-Kommissionen søger at bringe det indre marked til at fungere bedre for forbrugere og virksomheder via en mer kohærent aftaleret*. 2010.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/872&format=HTML&aged=0&language=DA&guiLanguage=en> [sitert 20. september 2010]

Forbruker Europa *vedrørende høring om forslag til direktiv om forbrukerrettigheter*. 2009.

<http://www.regjeringen.no/upload/JD/Høringsuttalelser/LOV/Forbrukerrettigheter/Forbruker%20Europa.pdf> [sitert 20. september 2010]

Forbrukerrådet *høring - kommisjonens forslag til direktiv om forbrukerrettigheter*. 2009.

<http://www.regjeringen.no/upload/JD/Høringsuttalelser/LOV/Forbrukerrettigheter/Forbrukerrådet.pdf> [Sitert 20. september 2010]

Krüger, Kai. *Kommentar til angrerettloven*. I: Norsk lovkommentar nettversjon [Sitert 2. september 2010]

Walmann, Camilla Closs. *Kommentar til tidspartloven*. I: Norsk lovkommentar nettversjon [sitert 2. september 2010]

